

Centrul pentru Jurnalism Independent

COMENTARIU

la Legea cu privire la libertatea de exprimare

Vladislav GRIBINCEA,
Anastasia PASCARI,
Olivia PÎRȚAC

Comentariul a fost realizat cu sprijinul financiar al Civil Rights Defenders din Suedia. Acest suport nu prevede aprobarea de către donator a conținutului, prezentării grafice sau a modului de expunere a informației și opiniilor ce se conțin în publicație.

Cuprins

CHESTIUNI GENERALE	4
--------------------------	---

Capitolul I. DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1. Scopul și sfera de aplicare a legii	5
Articolul 2. Noțiuni principale	6
Articolul 3. Libertatea de exprimare	11
Articolul 4. Libertatea de exprimare a mass-mediei	13
Articolul 5. Interzicerea cenzurii în mass-media.....	14
Articolul 6. Libertatea publicului de a fi informat	15
Articolul 7. Dreptul la respectul onoarei, demnității și reputației profesionale	15
Articolul 8. Imunitatea în cauzele cu privire la defăimare	18
Articolul 9. Libertatea de a critica statul, autoritățile publice și persoanele care exercită funcții publice.....	20
Articolul 10. Dreptul la respectul vieții private și de familie.....	22
Articolul 11. Dreptul persoanelor publice și al persoanelor fizice care exercită funcții publice la respectul vieții private și de familie	23
Articolul 12. Dreptul la prezumția nevinovăției	24
Articolul 13. Protecția surselor de informare	26

Capitolul II. PROCEDURI DE EXAMINARE

Secțiunea 1

Procedura de examinare a cauzelor cu privire la defăimare

Articolul 14. Procedura de examinare a cauzelor cu privire la defăimare	28
Articolul 15. Cererea prealabilă.....	30
Articolul 16. Procedura de examinare a cererii prelabile	31
Articolul 17. Termenul de adresare în instanța de judecată.....	33
Articolul 18. Forma și conținutul cererii de chemare în judecată.....	34
Articolul 19. Taxa de stat	36
Articolul 20. Părțile și alți participanți la proces.....	37
Articolul 21. Competența jurisdicțională	39
Articolul 22. Asigurarea acțiunii.....	40
Articolul 23. Succesiunea în drepturi.....	43
Articolul 24. Sarcina probațiunii	43
Articolul 25. Prezumții în cauzele cu privire la defăimare.....	45
Articolul 26. Dezmințirea	46
Articolul 27. Dreptul la replică	48
Articolul 28. Exonerarea de răspundere a mass-mediei pentru preluarea informațiilor	49
Articolul 29. Compensarea prejudiciului moral	52

Secțiunea a 2-a

Procedura de examinare a cauzelor cu privire la apărarea vieții private și de familie

Articolul 30. Procedura de examinare a cauzelor cu privire la apărarea vieții private și de familie	55
Articolul 31. Cererea prealabilă.....	55
Articolul 32. Forma și conținutul cererii de chemare în judecată.....	56
Articolul 33. Examinarea cererii cu privire la apărarea vieții private și de familie.....	57

Capitolul III. DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Articolul 34.	58
--------------------	----

Chestiuni generale

Necesitatea de a elabora și de a adopta Legea cu privire la libertatea de exprimare (în continuare „Legea”) a fost dictată, în special, de caracterul prea general și, pe alocuri, depășit, al legislației cu privire la defăimare și respectul vieții private, precum și de complexitatea acestor raporturi juridice. Până la intrarea în vigoare a Legii, aceste relații erau reglementate de Constituția Republicii Moldova (art. art. 28, 32, 34 etc.), Codul civil (art. art. 16, 1422-1424), Codul cu privire la contravențiile administrative (art. 47/2 și 47/3), Codul audiovizualului (art. art. 14, 16, 52 etc.), Legea presei (art. art. 4 și 27) și alte legi. Reglementarea generală a instituției defăimării și respectul pentru viața privată au dus la crearea unei practici judiciare care acorda, cu precădere, prioritate onoarei, demnității, reputației profesionale și vieții private, iar libertatea de exprimare era interpretată excesiv de formalist și limitativ. Drept urmare, până în 2010, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare „CtEDO”) a constatat în mai mult de 10 hotărâri că dosarele cu privire la defăimare au fost soluționate de către instanțele judecătorești moldovenești cu încălcarea libertății de exprimare garantată de art. 10 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului (în continuare „CEDO”). Potrivit notei informative la proiectul Legii, adoptarea Legii „va reduce semnificativ posibilitatea încălcării dreptului la libera exprimare în cazurile de defăimare și violare a vieții private”.

Legea conține, pe de o parte, prevederi ce se referă la întinderea dreptului la libera exprimare (conținutul și principiile libertății de exprimare conform standardelor Consiliului Europei (care nu sunt definite clar în legislația Republicii Moldova) (art. 3), aspectele specifice ale libertății de exprimare a mass-media (art. 4), interdicția cenzurii (art. 5), libertatea de a critica statul și autoritățile publice (art. 9), dreptul la respectul vieții private, inclusiv viața privată a persoanelor publice (art. art. 10 și 11), efectele prezumției nevinovăției în raport cu libertatea de exprimare (art. 12), protecția surselor (art. 13) etc.), iar pe de altă parte, conține prevederi specifice de procedură, care necesită a fi respectate la examinarea cauzelor privind defăimarea și apărarea vieții private și de familie.

Legea a introdus procedura prejudiciară de soluționare a cauzelor cu privire la defăimare. Instituirea acestei proceduri are scopul de a contribui la aplanarea extrajudiciară a acestor dispute și ordonarea părților implicate. De asemenea, Legea a introdus cerințe suplimentare față de forma cererii de chemare în judecată, ce va ușura examinarea cererilor privind defăimarea. În Lege se explică modul de succedare a reclamantului în procedura cu privire la defăimare, se limitează măsurile de asigurare a acțiunii care pot fi aplicate în cauzele vizând defăimarea, se clarifică sarcina probațiunii și prezumțiile ce urmează să fie aplicate în astfel de cauze, se explică modul de publicare a dezmințirii și replicii, modul de evaluare a prejudiciilor morale cauzate persoanelor fizice și juridice și circumstanțele care exclud răspunderea pentru defăimare. Legea prevede și procedura de examinare a cauzelor cu privire la apărarea vieții private în cazul exercitării libertății de exprimare.

Legea cu privire la libertatea de exprimare este o lege organică. Prin efectul acestei Legi, unele prevederi ale Legii presei, cum ar fi dispozițiile art.27, au căzut în desuetudine. Având în vedere că Legea a fost adoptată după adoptarea Codului civil, conținutul art.16 din Codul civil urmează a fi interpretat prin prisma prevederilor acesteia.

Legea nu se referă la procesul de autorizare a radiodifuzorilor.

Această lege urmează a fi interpretată prin prisma CEDO și a jurisprudenței CtEDO.

Capitolul I

DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1.

Scopul și sfera de aplicare a legii

(1) Prezenta lege are scopul de a garanta exercitarea dreptului la libera exprimare, precum și un echilibru între asigurarea dreptului la libera exprimare și apărarea onoarei, demnității, reputației profesionale și vieții private și de familie ale persoanei.

(2) Prezenta lege nu reglementează raporturile juridice ce țin de accesul la informații, acordarea dreptului la replică concurenților electorali în campania electorală și apărarea drepturilor de autor și a drepturilor conexe.

1. Libertatea de exprimare și dreptul la respectul vieții private și de familie sunt drepturi garantate de Constituția Republicii Moldova (art. 32 și, respectiv, art. 28) și CEDO (art. 10 și, respectiv, art. 8). Potrivit jurisprudenței CtEDO, reputația persoanei fizice face parte din dreptul la respectul vieții private (*Petrenco c. Moldovei*, 30 martie 2010).

Libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice, una din condițiile primordiale ale progresului ei. Cu toate acestea, nici libertatea de exprimare și nici apărarea onoarei, demnității reputației profesionale și vieții private și de familie nu sunt absolute și nu au prioritate una în fața alteia.

În cazul răspândirii informației care vizează o persoană, apare riscul ca persoana vizată să pretindă că i-a fost afectată viața privată. O astfel de reacție nu trebuie să ducă automat la limitarea libertății de exprimare, care se aplică și informațiilor care contrariază, șochează sau neliniștesc (*Lingens c. Austriei*, 8 iulie 1986, § 41). Soluția corectă în acest caz este o decizie balansată luată în urma analizei minuțioase a tuturor elementelor relevante cu privire la libertatea de exprimare și cu privire la respectul vieții private. Prin această Lege se încearcă ușurarea respectivei decizii.

2. Legea nu reglementează unele categorii similare de relații. Astfel, în general, libertatea de exprimare nu presupune obligația autorităților de a acorda acces la informațiile deținute. Din acest motiv, Legea nu se aplică procesului de obținere forțată a informațiilor de la autoritățile publice, procedură care este reglementată de Legea privind accesul la informație.

Având în vedere specificul campaniei electorale, s-a decis ca procedura de acordare a replicii concurenților electorali în campania electorală să fie reglementată de Codul Electoral (art. 64 alin. 6). Totuși, prevederile Legii se vor aplica în cazul în care dreptul la replică s-a solicitat după finalizarea campaniei electorale.

În cazul pretinsei încălcări a drepturilor de autor, prevederile Legii sunt inaplicabile. Aceste litigii urmează a fi soluționate potrivit legislației cu privire la drepturile de autor și drepturile conexe.

Deși reglementările din Lege sunt aplicabile răspândirii informației prin internet, Legea nu prevede reglementări specifice în acest sens, în mare parte din cauza că nu există încă reguli bine codificate în acest domeniu.

Legea prevede în art. 8 trei situații în care garanțiile împotriva defăimării nu sunt aplicabile, iar persoanele care au răspândit informația beneficiază de imunitate. Aceste imunități au fost introduse pentru a asigura buna funcționare a mecanismelor statale. Totuși, imunita-

tea din lit. a) este un privilegiu al funcției, și nu al persoanei care deține funcția. Din acest motiv, imunitatea nu se va extinde asupra declarațiilor făcute de președintele Republicii Moldova și deputații în Parlament în afara exercițiului atribuțiilor funcționale.

Articolul 2. Noțiuni principale

Termenii și expresiile utilizate în prezenta lege au următoarele semnificații:

defăimare - răspîndire a informației false care lezează onoarea, demnitatea și/sau reputația profesională a persoanei;

răspîndire a informației - proces de transmitere a informației către alte persoane (cel puțin către o persoană, exceptînd persoana lezată);

informație - orice expunere de fapt, opinie sau idee sub formă de text, sunet și/sau imagine;

fapt - eveniment, proces sau fenomen care a avut sau are loc în condiții concrete de loc și timp și a cărui veridicitate poate fi dovedită;

judecată de valoare - opinie, comentariu, teorie sau idee care reflectă atitudinea față de un fapt, a cărei veridicitate este imposibil de dovedit;

judecată de valoare fără substrat factologic suficient - judecată de valoare care se bazează pe fapte care nu au avut loc sau pe fapte care au avut loc, dar a căror expunere este denaturată pînă la falsitate;

injurie - exprimare verbală, scrisă sau nonverbală care ofensează intenționat persoana și care contravine normelor de conduită general acceptate într-o societate democratică;

cenzură - denaturare nejustificată a materialului jurnalistic sau interzicere nejustificată de a răspîndi anumite informații de către conducerea mass-mediei; orice manifestare a autorităților publice sau a persoanelor care exercită funcții publice de ingerință în activitatea editorială a mass-mediei sau a angajaților acesteia ori de împiedicare a tirajării sau a răspîndirii informației;

informație despre viața privată și de familie - orice informație, inclusiv imagine, privind viața familială, viața la domiciliu, corespondența și conținutul ei, sănătatea și defectele fizice, orientarea și viața sexuală, precum și comportamentul persoanei, în condițiile în care persoana contează, în mod rezonabil, pe intimitate;

interes public - interes al societății (și nu simpla curiozitate a indivizilor) față de evenimentele ce țin de exercitarea puterii publice într-un stat democratic sau față de alte probleme care, în mod normal, trezesc interesul societății sau al unei părți a ei;

persoană care exercită funcții publice - persoană fizică, care exercită atribuțiile puterii publice (executive, legislative ori judecătorești) sau persoană juridică ce prestează servicii de utilitate publică, sau persoană fizică, care administrează persoana juridică ce prestează servicii de utilitate publică ori subdiviziuni ale acesteia;

persoană publică - persoană care exercită funcții publice sau o altă persoană care, datorită statutului, poziției sociale sau altor circumstanțe, trezește interesul public;

document al autorității publice - act emis de o autoritate publică sau de o persoană care exercită atribuțiile puterii publice;

comunicat al autorității publice - relatare făcută publică de o autoritate publică sau, în numele acesteia, de o persoană care exercită atribuțiile puterii publice;

mass-media - mijloc de informare în masă, tipărit sau electronic, precum și jurnalistul;

investigație jurnalistică - cercetare rezonabilă a faptelor de către mass-media pentru realizarea unui material jurnalistic;

rectificare - corectare benevolă, din proprie inițiativă sau la cerere, a faptelor care au fost prezentate greșit;

dezmințire - infirmare a relatărilor defăimătoare cu privire la fapte care nu corespund realității;

replică - răspuns al persoanei lezate la opiniile exprimate într-un material răspândit de mass-media;

scuze - declarație prin care persoana își exprimă regretul pentru injurie sau pentru informații despre viața privată și de familie;

discurs care incită la ură - orice formă de exprimare care provoacă, propagă, promovează sau justifică ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de ură fondate pe intoleranță.

Termenii folosiți în această lege au sens autonom, iar în art. 2 legiuitorul a definit unii termeni din Lege.

1. Este vorba de *defăimare* în cazul în care are loc răspândirea informației false care lezează onoarea, demnitatea și/sau reputația profesională a persoanei. Sunt trei forme ale defăimării, răspândirea relatărilor cu privire la fapte, răspândirea judecăților de valoare și injuria. Elementele acestor trei forme sunt enumerate în art. 7 al Legii.

Scopul instituirii defăimării este de a permite protecția „bunului nume” al persoanei. Sistemul de drept nu protejează aspectul negativ al onoarei sau demnității. Din acest motiv, nu va fi vorba de defăimare în cazul protecției reputației persoanei în lumea criminală.

Nu poate fi vorba de defăimare în cazul în care terții nu și-au putut crea o impresie greșită despre persoană, cum ar fi în cazul în care informația răspândită nu permite identificarea de către terți a persoanei vizate. Art. 7 al Legii menționează expres acest fapt.

Statul și autoritățile publice nu pot intenta acțiuni cu privire la defăimare (a se vedea art. 9 alin. 2 al Legii).

2. Reprezintă *răspândire a informației* procesul de transmitere a informației către cel puțin o altă persoană decât persoana lezată prin răspândire. Modul de răspândire a informației este puțin relevant atât timp cât terțul înțelege informația care-i este transmisă. Nu reprezintă răspândire transmiterea informației doar persoanei lezate.

3. Reprezintă *informație* orice expunere de fapt, opinie sau idee într-o formă în care permite înțelegerea ei de către alte persoane. Pe moment, informațiile sunt transmise sub formă de text, sunet și/sau imagine. Prin sintagma „formă de text” se înțelege orice mesaj exprimat în scris, indiferent de purtătorul mesajului.

4. Reprezintă *fapt* un eveniment, proces sau fenomen care a avut sau are loc în condiții concrete de loc și timp și a cărui veridicitate poate fi dovedită. Acest termen și sintagma *judecată de valoare* au fost definiți pentru a distinge formele defăimării și, prin urmare, obiectul probațiunii într-un eventual litigiu (a se vedea art. 7 al Legii). Trebuie făcută o distincție clară între fapte și judecăți de valoare. Existența faptelor poate fi demonstrată, în timp ce adevărul unor judecăți de valoare nu este susceptibil de a fi dovedit. Cerința de a dovedi adevărul judecăților de valoare este imposibil de îndeplinit și constituie o încălcare a libertății de exprimare (*Lingens c. Austriei*, 8 iulie 1986, § 46). Totuși, în cazul opiniilor, pârâtul poate fi obligat să demonstreze că opiniile lui se bazează pe un substrat factologic suficient, adică pe anumite fapte. Uneori este complicat de a stabili dacă un pasaj reprezintă o relatare cu privire la fapte sau o opinie. Decizia în acest sens urmează a fi luată în baza contextului în care este folosit pasajul. Astfel, termenul „idiot” poate însemna, într-un anumit context, diagnoza medicală a persoanei. Într-un alt context acest cuvânt poate fi folosit față de o persoană care, deși este sănătoasă mintal, vădește lipsă de inteligență. În primul caz este vorba de o relatare de fapt, iar în al doilea caz, de aprecierea aptitudinilor persoanei, adică de o opinie. Art. 25 alin. 3 al Legii prevede că orice dubiu rezonabil în acest sens urmează a fi interpretat în favoarea acordării statutului de judecată de valoare.

5. Reprezintă *judecată de valoare* orice opinie, comentariu, teorie sau idee care reflectă atitudinea față de un fapt, a cărei veridicitate este imposibil de dovedit. Pentru mai multe detalii în acest sens a se vedea paragraful anterior.

6. Cel care a răspândit opiniile sale poate fi tras la răspundere materială dacă *judecata de valoare este fără substrat factologic suficient*, adică dacă judecata de valoare se bazează pe fapte care nu au avut loc sau pe fapte care au avut loc, dar a căror expunere este denaturată până la falsitate.

7. Reprezintă *injurie* exprimarea verbală, scrisă sau nonverbală, care ofensează intenționat persoana și care contravine normelor de conduită general acceptate într-o societate democratică. Injuria se referă la lexiconul indecent. Ea poate fi comisă doar cu intenția de a jigni. În cazul injuriei, exprimarea în sine contravine „normelor de conduită general acceptate într-o societate democratică”. Odată constatând că exprimarea contravine acestor norme de conduită, decizia va fi în detrimentul celui care a răspândit informația, deoarece un astfel de limbaj nu poate fi justificat într-o societate democratică în nicio circumstanță. Sintagma „normele de conduită general acceptate într-o societate democratică” urmează a fi interpretată limitativ.

Termenul *injurie* este folosit în același sens ca și în art. 69 din Codul contravențional. Totuși, art. 69 nu definește explicit acest concept. Din acest motiv, prevederile art. 69 din Codul contravențional urmează a fi interpretate prin prisma definiției date în Lege.

8. Deși Constituția Republicii Moldova, în art. 34 alin. 5, interzice cenzura în mijloacele de informare în masă, definiția „cenzurii” a fost dată abia în Lege, peste mai mult de 16 ani de la adoptarea Constituției. Potrivit Legii, *cenzura* este „denaturarea nejustificată a materialului jurnalistic sau interzicere nejustificată de a răspândi anumite informații de către conducerea mass-mediei; orice manifestare a autorităților publice sau a persoanelor care exercită funcții publice de ingerință în activitatea editorială a mass-mediei sau a angajaților acesteia ori de împiedicare a tirajării sau a răspândirii informației.”

Cenzura poate îmbrăca două forme: a) interdicția de a răspândi informația sau denaturarea acesteia de către conducerea instituției mass-media; și b) ingerința în activitatea editorială a instituției mass-media sau a angajaților acesteia ori împiedicarea tirajării sau a răspândirii informației de către autoritățile publice sau persoanele care exercită funcții publice.

În cazul primei forme, nu se au în vedere orice ingerințe în activitatea jurnalistică, ci doar cele care nu pot fi justificate prin prisma eticii sau tehnicii jurnalistice. Sintagma „conducerea mass-mediei” se referă atât la administratorul instituției mass-mediei, cât și la alte persoane din cadrul instituției mass-media care au posibilitatea să intervină, în virtutea atribuțiilor lor, în conținutul materialului jurnalistic sau să interzică răspândirea acestui material.

Ingerința din partea autorităților publice sau a persoanelor care exercită funcții publice nu poate fi justificată în nicio circumstanță. Reprezintă autoritate publică orice structură organizatorică sau organ, instituit prin lege sau printr-un act administrativ normativ, care acționează în regim de putere publică în scopul realizării unui interes public. Sintagma „persoana care exercită funcții publice” are un sens autonom și este definită mai jos.

Legea conține un articol special cu privire la interdicția cenzurii (art. 5). Pentru mai multe comentarii cu privire la cenzură a se vedea comentariile la acest articol.

9. Răspândirea informației despre o persoană fizică poate aduce atingere vieții sale private sau de familie. Persoanele juridice nu pot avea viață „privată” sau „de familie”. Nici Codul civil și nici cealaltă legislație nu definea ce trebuie să înțelegem prin „*informații despre viața privată și de familie*”. Legea definește prin informație despre viața privată și cea de familie orice informație, inclusiv imagine, privind viața familială, viața la domiciliu, corespondența și conținutul ei, sănătatea și defectele fizice, orientarea și viața sexuală, precum și comportamentul persoanei, în condițiile în care persoana contează, în mod rezonabil, pe intimitate.

Legea definește exhaustiv elementele informației care cade sub incidența sintagmei „informație despre viața privată și de familie”. Un angajat al statului nu va putea invoca viața privată, în sensul acestei legi, pentru a interzice filmarea sa în timp ce se află într-un loc public.

Viața privată și de familie nu se termină la ușa domiciliului. Persoana se poate prevala de dreptul la respectul vieții private și atunci când se află în localuri publice, când aceasta întreprinde măsuri pentru a-și proteja intimitatea. Astfel, va reprezenta o ingerință în viața privată dacă persoana s-a izolat intenționat într-o zonă cu vizibilitate redusă dintr-un local public. Totuși, faptul că a avut loc o ingerință în viața privată sau de familie nu trebuie să însemne automat că ingerința este nejustificată. În fiecare caz concret urmează a fi stabilit dacă interesul public de a cunoaște această informație depășește interesul persoanei vizate de a nu răspândi informația (a se vedea art. 33 alin. 1 al Legii).

Aplicarea sancțiunilor juridice sau concedierea pe motive dezonorante nu intră în categoria de informație privată a cărei răspândire se sancționează. Deși e o informație neplăcută, cunoașterea ei poate fi importantă în contextul apărării intereselor altor persoane private.

Dreptul la respectul vieții private și de familie nu se extinde asupra informațiilor despre viața privată și de familie răspândite cu acordul expres sau tacit al persoanei sau obținute în locurile publice când persoana nu poate conta, în mod rezonabil, pe intimitate (a se vedea art. 10 alin. 2 al Legii). Astfel, acest drept nu se va extinde asupra informației din CV-ul persoanei amplasat cu acordul expres sau tacit al acesteia pe o pagină web cu acces nerestricționat.

10. Libertatea de exprimare urmărește scopul de a informa publicul despre chestiunile de interes public. Reprezintă *interes public*, în sensul prezentei legi, interesul societății (și nu simpla curiozitate a indivizilor) față de evenimentele ce țin de exercitarea puterii publice într-un stat democratic sau față de alte chestiuni care, în mod normal, trezesc interesul societății sau al unei părți a ei. Modul de exercitare a puterii publice reprezintă mereu o chestiune de interes public. Pe de altă parte, anumite situații care, de obicei, nu prezintă interes public, ar putea, datorită unor evenimente, să devină de interes public. Astfel, anumite date despre viața privată, cum ar fi, de exemplu, venitul persoanei, ar putea deveni de interes public după ce persoana decide să candideze pentru o funcție publică, chiar dacă până atunci nu exista interes public în a cunoaște această informație. Cu cât este mai mare interesul public cu atât mai mult poate fi justificată ingerința în dreptul la respectarea vieții private și de familie.

Sintagma „interes public” urmează a fi interpretată în sens larg. Acest interes poate veni de la toată societatea sau de la o parte a acesteia. Totuși, interesul public nu reprezintă simpla curiozitate a indivizilor. Potrivit art. 25 alin. 2 al Legii, orice dubiu rezonabil cu privire la acordarea statutului de interes public sau curiozitate se interpretează în folosul acordării statutului de interes public.

11. După cum reiese din art. 11 al Legii, persoanele care exercită funcții publice trebuie să manifeste o toleranță sporită față de presă în ceea ce privește interesul despre activitatea lor profesională, iar uneori chiar și despre viața privată. Pe de altă parte, potrivit art. 28 al Legii, presa este exonerată de răspundere pentru preluarea relatărilor făcute de persoanele care exercită funcții publice în cadrul ședințelor autorităților publice. *Persoana care exercită funcții publice* reprezintă persoana fizică, care exercită atribuțiile puterii publice (executive, legislative ori judecătorești) sau persoana juridică ce prestează servicii de utilitate publică, sau persoană fizică care administrează persoana juridică ce prestează servicii de utilitate publică ori subdiviziuni ale acesteia.

12. Pe lângă sintagma „persoană care exercită funcții publice”, Legea folosește sintagma „*persoană publică*”. Reprezintă persoană publică persoana care exercită funcții publice sau o altă persoană care, în virtutea statutului, poziției sociale sau altor circumstanțe, trezește interesul public. Persoana publică trebuie să manifeste o toleranță sporită față de presă în

ceea ce privește interesul despre activitatea ei și viața ei privată. Totuși, acest fapt nu înseamnă că persoanele publice nu au dreptul la respectarea vieții private și de familie (pentru mai multe detalii în acest sens a se vedea *Von Hannover c. Germaniei*, 24 iunie 2004).

Elementul care trezește interesul public poate fi statutul persoanei (funcția deținută), poziția socială (apartenența la o familie notorie sau notorietatea persoanei însăși) sau orice alte circumstanțe. În funcție de elementul care trezește interesul public, persoanele publice pot fi „perfecte”, adică în privința cărora interesul public persistă mereu, și „imperfecte”, față de care interesul public dispare odată cu schimbarea statutului sau poziției sociale a persoanei. Drept exemplu de persoane publice „perfecte” pot servi membrii familiilor regale. Funcționarii publici sau vedetele mondene sunt exemple de persoane publice „imperfecte”.

Spre deosebire de „persoana care exercită funcții publice”, care poate fi doar o persoană fizică, „alte persoane care, datorită statutului, poziției sociale sau altor circumstanțe, trezesc interesul public” pot fi atât persoane fizice, cât și juridice. În *cauza Timpul și Anghel c. Moldovei*, CtEDO a aplicat conceptul de persoană publică și față de o companie privată care a decis să participe la tranzacții în care sunt implicate fonduri publice considerabile (*Timpul și Anghel c. Moldovei*, 27 noiembrie 2007, §§ 33 și 34).

13. Societatea trebuie să aibă încredere în administrația publică. Din acest motiv, ea poate prezuma ca fiind adevărate orice informații care parvin de la autoritățile publice. Autoritățile publice pot răspândi aceste informații prin documente sau comunicate. Presa nu va purta vreo responsabilitate pentru simpla preluare a informației din aceste documente sau comunicate, chiar dacă se va constata ulterior că informația răspândită a fost falsă (a se vedea art. 28 alin. 1 lit. a) al Legii).

Reprezintă *document al autorității publice* actul emis de o autoritate publică sau de o persoană care exercită atribuțiile puterii publice. Reprezintă *comunicat al autorității publice* relatarea făcută publică de o autoritate publică sau, în numele acesteia, de o persoană care exercită atribuțiile puterii publice. În timp ce actul are formă scrisă, comunicatul este făcut verbal.

Faptul că ulterior s-a constatat că actul a fost emis de o altă persoană din cadrul autorității publice decât cea care avea dreptul să-l emită nu înlătură imunitatea presei. Garanția din art. 28 alin. 1 lit. a) al Legii se extinde doar asupra comunicatelor făcute în numele autorității publice. Ea nu se extinde asupra comunicatelor făcute de persoana care exercită atribuțiile puterii publice în nume propriu, situație care cade sub incidența art. 28 alin. 2 lit. a) al Legii.

14. Reprezintă *mass-media*, în sensul Legii, mijlocul de informare în masă, tipărit sau electronic, precum și jurnalistul. În acest scop, forma organizatorico-juridică sau acreditarea persoanei nu are relevanță, atât timp cât aceasta demonstrează că efectuează activitate jurnalistică.

15. Potrivit eticii jurnalistice, mass-media trebuie să cerceteze în mod rezonabil informația până a o răspândi, adică să efectueze o investigație jurnalistică (a se vedea art. 4 alin. 2 al Legii). Reprezintă *investigație jurnalistică* cercetarea rezonabilă a faptelor de către instituția mass-media pentru realizarea unui material jurnalistic. Jurnalistul nu trebuie să devină un al doilea procuror și să clarifice toate faptele. Până la răspândire, pentru a cerceta informația pe care dorește să o răspândească, el trebuie să întreprindă doar măsurile considerate rezonabile. Rezonabil nu înseamnă toate măsurile posibile, ci doar cele care pot fi dictate de etica și tehnica jurnalistică, având în vedere posibilitățile limitate și timpul restrâns de care dispune jurnalistul. În fiecare caz concret, se va examina dacă măsurile au fost rezonabile. Dacă măsurile nu au fost rezonabile, se va considera că jurnalistul nu și-a onorat obligațiile profesionale și nu se poate prevala de garanțiile prevăzute de art. 29 alin. 5 al Legii.

16. În urma constatării faptului că o persoană a fost defăimată sau i-a fost încălcată viața privată, persoana afectată poate fi despăgubită atât prin compensații monetare, cât și prin

remedii nepatrimoniale. Astfel, în cazul în care instituția mass-media va constata până ca judecătorul să constate acest lucru, că faptele au fost prezentate greșit de ea anterior, ea poate, benevol, din proprie inițiativă sau la cerere, să facă o *rectificare*. Nu poate avea loc rectificarea opiniilor.

Persoana care se consideră lezată prin răspândirea relatărilor cu privire la fapte poate solicita și *dezmințirea* faptelor răspândite. Spre deosebire de rectificare, care presupune clarificarea unor inexactități, dezmințirea reprezintă infirmarea faptelor false răspândite anterior. Dezmințirea poate fi dispusă și în cazul răspândirii judecăților de valoare, când judecata de valoare nu s-a bazat pe un substrat factologic suficient (a se vedea art. 7 alin. 5 al Legii). În acest caz, vor fi dezmințite faptele pe care s-a bazat judecata de valoare, și nu însăși judecata de valoare. Textul dezmințirii urmează a fi indicat în cererea de chemare în judecată (a se vedea art. 18 alin. 3 al Legii). Modul de dezmințire este prevăzut de art. 26 al Legii.

În cazul răspândirii judecăților de valoare fără un substrat factologic suficient de către mass-media, persoana poate solicita dreptul la replică. Reprezintă *replică* răspunsul persoanei lezate la opiniile exprimate într-un material răspândit. Dreptul la replică nu se acordă în cazul relatărilor cu privire la fapte, precum și în cazul în care judecata de valoare nu a fost răspândită de mass-media. Modul de efectuare a replicii este prevăzut de art. 27 al Legii.

În cazul injuriei sau răspândirii informațiilor despre viața privată și de familie, persoana lezată poate solicita exprimarea scuzelor. Reprezintă *scuze* declarația prin care persoana își exprimă regretul pentru injurie sau răspândirea informațiilor despre viața privată și de familie. Modul de exprimare a scuzelor nu este prevăzut de Lege.

17. Reprezintă *discurs care incită la ură* orice formă de exprimare care provoacă, propagă, promovează sau justifică ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de ură fondate pe intoleranță. Această sintagmă urmează a fi interpretată prin prisma Recomandării Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei R(97)20 către statele membre cu privire la „discursul de ură”. Asupra acestui discurs nu se extind garanțiile libertății de exprimare (a se vedea art. 3 alin. 5 al Legii). Acest discurs este interzis și de Codul Audiovizualului (art. 6 alin. 1).

Articolul 3.

Libertatea de exprimare

(1) Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de a căuta, de a primi și de a comunica fapte și idei.

(2) Libertatea de exprimare protejează atât conținutul, cât și forma informației exprimate, inclusiv a informației care ofensează, șochează sau deranjează.

(3) Exercițarea libertății de exprimare poate fi supusă unor restrângeri prevăzute de lege, necesare într-o societate democratică pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, pentru a apăra ordinea și a preveni infracțiunile, pentru a proteja sănătatea și morala, reputația sau drepturile altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

(4) Restriângerea libertății de exprimare se admite doar pentru protejarea unui interes legitim prevăzut la alin. (3) și doar în cazul în care restrângerea este proporțională cu situația care a determinat-o, respectându-se echilibrul just dintre interesul protejat și libertatea de exprimare, precum și libertatea publicului de a fi informat.

(5) Garanțiile privind libertatea de exprimare nu se extind asupra discursurilor care incită la ură sau la violență.

1. Libertatea de exprimare reprezintă unul din fundamentele societății democratice, care asigură dezvoltarea ei și autorealizarea fiecărei persoane (*Handyside c. Regatului Unit*, 7 decembrie 1976, § 49). Un rol special în acest sens îl are presa, care are sarcina de „câine public de pază” al democrației. Din acest motiv, libertatea de exprimare a mass-mediei se bucură de garanții suplimentare (a se vedea art. 11 alin. 3, art. 13 alin. 1 sau art. 28 alin. 2 ale Legii). Nu numai presa are sarcina de a comunica informații de interes public, ci și publicul are dreptul să le primească (a se vedea art. 6 al Legii; *Observer și Guardian c. Regatului Unit*, 26 noiembrie 1991, § 59). Termenul „persoană” din alin. 1 se referă atât la persoanele fizice, cât și la cele juridice.

Libertatea de exprimare cuprinde libertatea de a căuta, primi și comunica informații. Fiind vorba de o „libertate”, ea nu presupune obligația statului de a oferi informații. Totuși, în cazul în care statul creează instituții publice ale audiovizualului, el este obligat să adopte o legislație care să asigure independența editorială a acestora (*Manole ș.a. c. Moldovei*, 17 septembrie 2009).

Atunci când o persoană răspândește informația, libertatea de exprimare este aplicabilă chiar dacă sunt răspândite declarațiile unui terț. Libertatea de exprimare se aplică și atunci când persoana este sancționată pentru că a transmis unei persoane neautorizate informații cu acces limitat (*Guja v. Moldova*, 12 februarie 2008, §§ 50-53). Ea acoperă și exprimarea artistică sau comercială. Libertatea de exprimare este aplicabilă și în cazul obligării jurnalistului de a-și divulga sursele (*Goodwin c. Regatului Unit*, 27 martie 1996) sau percheziționării domiciliului jurnalistului în acest scop (*Roemer și Schmidt c. Luxemburg*, 25 februarie 2003).

Reprezintă o ingerință în libertatea de exprimare nu doar împiedicarea răspândirii informației, ci și sancționarea ulterioară pentru răspândirea informației sau afectarea pe viitor a activității jurnalistice. În acest sens, este puțin relevant în ce măsură a fost descurajată persoana pentru a răspândi informații sau severitatea sancțiunilor. Astfel, în cauza *Thoma c. Luxemburg* (hotărâre din 29 martie 2001) CtEDO a constatat că a avut loc o ingerință în libertatea de exprimare, când pârâtul a fost obligat să plătească compensații pentru defăimare în mărime de un franc luxemburghez. În situații extreme, libertatea de exprimare poate cere obligația statului de a proteja jurnaliștii împotriva actelor violente sau a amenințărilor cu aplicarea violenței.

Nu este vorba de libertate de exprimare atunci când persoana caută sau primește informații fără scopul de a o răspândi ulterior.

2. Libertatea de exprimare nu se referă doar la o anumită categorie de informații sau forme de exprimare (*Hadjianastassiou c. Greciei*, 16 decembrie 1992, § 39). Ea nu se referă doar la relatările de fapt și opiniile care sunt primite favorabil sau sunt privite ca inofensive sau ca o chestiune de indiferență, ci și la cele care offensează, șochează sau deranjează Statul sau orice parte a comunității (*De Haes și Gijssels c. Belgiei*, 24 februarie 1997, § 47). Atunci când persoana dorește să răspândească o informație, Statul nu poate dicta sau critica forma în care această informație este răspândită.

3. Statul nu trebuie să intervină în procesul de căutare și primire a informației în scop de răspândire, sau în procesul de comunicare a acestor informații decât în condițiile stabilite în alin. 3 și 4 ale acestui articol. Alin. 3 prevede trei condiții pentru restrângerea libertății de exprimare: restrângerea să fie „prevăzută de lege”, să urmărească unul sau mai multe din scopurile indicate în acest alineat și să fie „necesară într-o societate democratică”. Sintagma „prevăzută de lege” are sensul aceleiași sintagme din art. 10 alin. 2 CEDO, adică urmează a fi interpretată în sens larg, referindu-se atât la actele legislative, cât și la alte acte normative. Scopurile legitime indicate în alin. 3 sunt aceleași ca și cele din art. 10 alin. 2 CEDO și au același sens.

4. În alin. 4 este descifrată sintagma „necesară într-o societate democratică”. Aceasta urmează să fie interpretată în lumina jurisprudenței CtEDO.

5. Garanțiile privind libertatea de exprimare nu se extind asupra discursurilor care incită la ură sau la violență. Sintagma „discurs care incită la ură” este definită în art. 2 al Legii. Prin sintagma „discurs care incită la violență” urmează a fi definit discursul care îndeamnă la violență, urmat de acțiuni ale persoanei, întreprinse în scopul generării violenței. Chemarea la schimbarea prin metode non-violente a guvernării nu reprezintă „discurs care incită la violență”.

Articolul 4.

Libertatea de exprimare a mass-mediei

(1) Statul garantează libertatea de exprimare a mass-mediei. Nimeni nu poate interzice sau împiedica mass-media să răspândească informații de interes public decât în condițiile legii.

(2) Mass-media are sarcina de a informa publicul asupra problemelor de interes public și de a efectua, în conformitate cu responsabilitățile sale, investigații jurnalistice în probleme de interes public.

(3) Pe lângă garanțiile prevăzute la art.3, libertatea de exprimare a mass-mediei admite și un anumit grad de exagerare sau chiar provocare, cu condiția să nu se denatureze esența faptelor.

1. Libertatea de exprimare este garantată atât de art. 4 al Legii, cât și de art. 32 al Constituției. Mass-mediei îi poate fi interzisă răspândirea informației doar în modul prevăzut de legislație. Legea, în art. 22, prevede, drept măsuri de asigurare a acțiunii, interdicția de a răspândi informația contestată. Chiar și după ce materialul jurnalistic a fost pregătit, Legea permite, ca măsură de asigurare a acțiunii, aplicarea sechestrului pe tirajul care conține informația contestată. Art. 6 alin. 3 al Legii mai permite confiscarea tirajului și lichidarea instituției mass-media în cauză. Toate aceste interdicții se impun în procesul de efectuare a justiției. Puterea executivă nu poate interzice singură răspândirea informației, acest fapt reprezentând cenzură.

2. Sarcina mass-media este de a informa publicul despre informațiile de interes public. În procesul de acumulare și răspândire a informației, ea trebuie să-și respecte obligațiile profesionale. Acestea sunt stabilite în Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova, semnat în redacție nouă la 7 iunie 2011 (în continuare „Codul deontologic”). Acesta se referă la acuratețea și verificarea faptelor, separarea faptelor de opinii și comunicarea comercială, obligația de a corecta erorile și acordarea dreptului la replică, denunțarea cenzurii, protecția surselor jurnalistice și relația jurnalistului cu sursele de informare, protecția vieții private, respectarea prezumției nevinovăției și a drepturilor minorilor, a persoanelor vulnerabile, precum și nediscriminarea. În procesul de acumulare a informației, pentru a asigura acuratețea acesteia, jurnalistul recurge la investigații jurnalistice. Sintagmele „investigație jurnalistică” și „interes public” sunt definite în art. 2 al Legii.

3. Mass-media este „câinele de pază al democrației”. Această sarcină nu poate fi exercitată eficient fără un anumit grad de flexibilitate acordat libertății de exprimare a mass-media. Informația răspândită de mass-media poate conține exagerări și chiar provocări, însă trebuie să fie suficient de exactă pentru a nu dezinforma. Nu constituie dezinformare inexactitatea care nu schimbă esența faptelor (ex. Jurnalistul a relatat despre o sustragere. Persoana vizată în articol nu contestă faptul sustragerii, însă pretinde că pretinsa mărime a sustragerii a fost indicată incorect).

Articolul 5. Interzicerea cenzurii în mass-media

(1) Independența editorială a mass-mediei este recunoscută și garantată de lege. Cenzura este interzisă.

(2) Se interzice ingerința în activitatea editorială a mass-mediei, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. În cazul în care ingerința este prevăzută de lege, ea urmează a fi interpretată limitativ.

(3) Nu se admite crearea de autorități publice pentru controlul prealabil al informației care urmează a fi răspândită de mass-media.

(4) Nu constituie cenzură obligația impusă de instanța de judecată prin hotărâre definitivă de a răspîndi sau de a nu răspîndi o informație, precum și obligația impusă prin lege de a răspîndi o anumită informație.

(5) Cenzura în mass-media publică, precum și împiedicarea ilegală intenționată a activității mass-mediei, atrage răspundere penală.

1. Potrivit art. 34 alin. 4 al Constituției, mijloacele de informare în masă, publice sau private, sunt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice. Termenul „corect” se referă la respectarea obligațiilor deontologice. Art. 5 alin. 1 al Legii garantează independența editorială a mass-mediei publice sau private și interzice cenzura în cadrul acestora. Independența editorială se referă la procesul de căutare și comunicare a faptelor sau ideilor, adică la controlul prealabil al informației. Ea nu exclude sancționarea posteroară a media pentru răspîndirea informației.

Termenul „cenzură” a fost definit în art. 2 al Legii. Cenzura poate fi aplicată atât mass-mediei publice, cât și celei private. Totuși, alin. 5 se referă la răspunderea penală doar pentru cenzura în mass-media publică.

2. Alin. 2 limitează ingerințele în activitatea mass-media doar la situațiile prevăzute de lege. Termenul „lege”, în acest sens, este sinonim cu termenul „legislație”. Totuși, această legislație trebuie să fie suficient de clară pentru a exclude arbitrariul. Alin. 2 permite doar interpretarea limitativă a acestor prevederi.

3. Alin. 3 interzice crearea de autorități publice pentru controlul prealabil al informației care urmează a fi răspândită de mass-media. El nu interzice însă crearea în cadrul mass-media a unităților responsabile pentru respectarea eticii și tehnicii jurnalistice.

4. Nu va constitui cenzură obligația impusă prin hotărâre judecătorească de a răspîndi o informație (ex. publicarea unei dezmințiri) sau de a nu răspîndi o informație (ex. interdicția impusă în temeiul art. 22 alin. 3 lit. a) al Legii).

Nu va constitui cenzură nici obligația impusă prin lege de a răspîndi o anumită informație (ex. difuzarea anunțurilor prevăzute de art. 17 al Codului audiovizualului). Totuși, legea trebuie să prevadă o astfel de obligație doar pentru situațiile de urgență și în interes general.

5. Alin. 5 sugerează că cenzura în mass-media publică și împiedicarea ilegală intenționată a activității mass-media ar trebui să constituie infracțiuni. Proiectul Legii a fost însoțit de un proiect de completare a Codului penal. Totuși, acel proiect a fost înaintat într-o inițiativă legislativă separată, care încă nu a fost examinată de Parlament.

Articolul 6.

Libertatea publicului de a fi informat

(1) Orice persoană are libertatea de a primi informații de interes public prin intermediul mass-mediei.

(2) Apărarea onoarei, demnității sau reputației profesionale nu poate prevala asupra libertății publicului de a primi informații de interes public.

(3) Confiscarea tirajului sau lichidarea mass-mediei scrise poate avea loc, printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă, doar în cazurile în care aceasta este necesară într-o societate democratică pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică ori pentru a împiedica divulgarea informațiilor ce constituie secret de stat.

1. Alin. 1 consacră dreptul persoanei de a primi informațiile răspândite de mass-media. Totuși, acest drept nu poate fi interpretat ca obligație a mass-mediei de a transmite publicului sau persoanei o anumită informație sau un anumit tip de informații solicitat de persoană.

2. Onoarea, demnitatea și reputația persoanei sunt valori protejate de lege. Totuși, acest fapt nu înseamnă că ele din start prevalează asupra libertății publicului de a primi informații de interes public. Deși art. 32 alin. 2 al Constituției nu este foarte explicit în acest sens, norma respectivă urmează a fi interpretată prin prisma tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, inclusiv art. 10 CEDO. În fiecare caz concret, soluția urmează a fi luată în modul stabilit de art. 3 alin. 4 al Legii.

3. Confiscarea tirajului sau lichidarea instituției mass-media în cauză pot fi, ca măsuri extreme, dispuse printr-o hotărâre judecătorească. Totuși, aceste măsuri trebuie dictate de securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică ori pentru a împiedica divulgarea informațiilor ce constituie secret de stat. Autorizarea acestor măsuri pentru protejarea celorlalte scopuri legitime enumerate în art. 3 alin. 3 al Legii nu se admite. Faptul că securitatea națională este afectată nu înseamnă că confiscarea tirajului sau lichidarea instituției mass-media pot fi dispuse automat. Măsura trebuie să fie strict „necesară într-o societate democratică”, adică justificat convingător faptul că pericolul nu putea fi înlăturat, în mod rezonabil, prin alte măsuri. În cauza *Kommersant Moldovi c. Moldovei* (hot. 9 ianuarie 2007), CtEDO a constatat că, deși articolele publicate în ziar nu plăceau executivului, lichidarea ziarului a fost contrară art. 10 CEDO, pe motiv că „instanțele de judecată nu au specificat care elemente din articolele reclamantului au fost problematice și în ce mod ele au periclitat securitatea națională și integritatea teritorială ale statului sau au defăimat Președintele și statul. De fapt, instanțele de judecată au evitat orice discuție cu privire la necesitatea ingerinței”.

Articolul 7.

Dreptul la respectul onoarei, demnității și reputației profesionale

(1) Orice persoană are dreptul la apărarea onoarei, demnității și reputației sale profesionale lezate prin răspîndirea relatărilor false cu privire la fapte, a judecăților de valoare fără substrat factologic suficient sau prin injurie.

(2) Persoana lezată prin răspîndirea unor relatări cu privire la fapte poate fi restabilită în drepturi dacă informația cumulează următoarele condiții:

- a) este falsă;
- b) este defăimătoare;

c) permite identificarea persoanei vizate de informație.

(3) Persoana care se consideră lezată în modul stabilit la alin.(2) poate solicita rectificarea sau dezmințirea informației, precum și repararea prejudiciului moral și material cauzat.

(4) Persoana lezată prin răspândirea unor judecăți de valoare poate fi restabilită în drepturi dacă judecățile de valoare cumulează următoarele condiții:

a) nu se bazează pe un substrat factologic suficient;

b) au un caracter defăimător;

c) permit identificarea persoanei vizate de informație.

(5) Persoana care se consideră lezată în modul stabilit la alin.(4) poate solicita rectificarea sau dezmințirea informației, sau publicarea unei replici, precum și repararea prejudiciului moral și material cauzat.

(6) Se consideră injurie exprimarea care cumulează următoarele condiții:

a) exprimarea intenționată verbală, scrisă sau nonverbală nu corespunde normelor de conduită general acceptate într-o societate democratică;

b) permite identificarea persoanei vizate.

(7) Persoana care se consideră lezată în modul stabilit la alin.(6) poate solicita exprimarea scuzelor și repararea prejudiciului moral și material cauzat.

(8) Nimeni nu poate fi tras la răspundere pentru stilul umoristic și satiric dacă prin folosirea acestuia nu se induce în eroare publicul în privința faptelor.

Art. 7 al Legii cu privire la libertatea de exprimare are o denumire asemănătoare cu cea a art. 16 din Codul civil și urmărește scopul de a nuanța și detalia prevederile acestuia. Denumirea articolului poate fi apreciată ca exagerată în raport cu sfera limitată de aplicare, dar a fost conservată de autori în virtutea tradițiilor juridice existente în spațiul actual al Republica Moldova.

1. Alin. (1) clarifică sfera de aplicare a articolului. Astfel, articolul diferențiază 3 tipuri de lezare a onoarei, demnității sau reputației profesionale care cad sub incidența acestuia: a) răspândirea relatărilor false cu privire la fapte; b) răspândirea judecăților de valoare fără substrat factologic suficient; și c) injuria. Fiecare tip prezintă diferențieri în regimul de apărare a persoanei lezate de această informație. Chiar dacă sunt întrunite aceste condiții, statul și autoritățile publice nu pot intenta acțiuni cu privire la defăimare (a se vedea art. 9 alin. 2 al Legii).

2. La prima categorie de informație se referă alin. (2) și (3). Semnificația termenului „fapt” a fost dată în art. 2 al Legii. Relatarea cu privire la fapte, adică comunicarea despre un eveniment, proces, fenomen care a avut loc în trecut sau are loc în prezent în condiții concrete de loc și timp, poate fi atât adevărată, cât și falsă. În cazul în care nu corespunde realității și lezează onoarea, demnitatea și reputația profesională a unei persoane, răspânditorul informației este pasibil de răspundere juridică.

Restabilirea persoanei în drepturi se va face doar dacă s-a constatat că informația este falsă. Verificarea trebuie să se facă în raport cu momentul răspândirii, și nu în raport cu momentul când s-a intentat acțiunea sau s-a emis hotărârea judecătorească. În cazul răspândirii informației de interes public de către mass-media cu bună-credință și respectarea celorlalte obligații profesionale, nu va fi dispusă răspunderea materială (a se vedea art. 29 alin. 5 al Legii).

Caracterul defăimător al informației nu se prezumă. Acest fapt trebuie dovedit de reclamant (a se vedea art. 24 alin. 1 lit. b) al Legii). De regulă, defăimătoare sunt considerate acele informații care relatează despre încălcarea legilor și a normelor de conviețuire (normelor morale), și astfel fac ca persoana să fie condamnată moral de opinia publică sau de unii indivizi în particular. Legislatorul nu concretizează care sunt informațiile defăimătoare. O asemenea enumerare nici nu ar fi binevenită, pentru că ar restrânge nejustificat gradul de protecție a onoarei, demnității și reputației profesionale a persoanei. Pe de altă parte,

determinarea caracterului defăimător al informației este, în multiple cazuri, o sarcină dificilă pentru judecător. Unele informații pot fi calificate atât ca defăimătoare, cât și lipsite de acest caracter, în funcție de modul de percepere, de aprecierea subiectivă, de situația concretă, de context, de persoanele în rândul cărora este răspândită informația. Și pentru că „defăimarea” este un fenomen relativ, stabilirea acesteia necesită o examinare minuțioasă, analiza riguroasă a argumentelor părților. În cazul existenței unor dubii rezonabile cu privire la caracterul defăimător al informației, situația se va interpreta împotriva restricționării libertății de exprimare (a se vedea art. 25 alin. 6 al Legii).

Solicitarea persoanei de apărare a dreptului său va fi respinsă în cazul în care informația răspândită nu permite, în mod rezonabil, identificarea acesteia de către un observator obiectiv și bine informat. Pentru a vorbi despre o „persoană concretă” nu este necesar ca acesteia să i se spună pe nume, e suficient ca ea să poată fi identificată fără greș din contextul comunicării. Totuși, nu se pot intenta procese pentru apărarea onoarei, demnității sau reputației profesionale unui număr generic de persoane, cum ar fi poporul, populația unității administrative, sau unui grup social.

În cazul în care nu este cunoscută sursa care a răspândit informația și nici autorul acesteia, va fi depusă o cerere conform procedurii cu privire la constatarea faptelor ce au valoare juridică (a se vedea art. 14 alin. 2 al Legii). În acest caz, nu vor fi dispuse compensații și nici dezmințirea informației. Prin hotărâre doar se va constata că informația răspândită este falsă sau judecata de valoare nu se bazează pe un substrat factologic suficient.

3. Răspunderea juridică pentru răspândirea relatărilor false cu privire la fapte se poate exercita prin două mijloace: 1) rectificarea sau dezmințirea informației; 2) repararea prejudiciului moral și material cauzat. Răspunderea juridică va fi dispusă doar în cazul în care vor fi întrunite toate cele trei condiții enumerate în alin. 2.

Atât rectificarea, cât și dezmințirea au fost definite în art. 2 al Legii. Având în vedere că rectificarea poate fi efectuată doar benevol și doar până la admiterea acțiunii, ea nu poate fi dispusă de judecător prin hotărâre. Prin hotărâre se va dispune doar dezmințirea informației.

La stabilirea prejudiciului material vor fi aplicate prevederile Codului civil. La compensarea prejudiciului moral vor fi aplicate prevederile art. 29 al Legii. În cazul în care, după finalizarea examinării cauzei de către prima instanță, va persista un dubiu rezonabil cu privire la existența și quantumul prejudiciului moral, instanța de judecată va acorda o compensație în mărime de 1 leu (a se vedea art. 25 alin. 4 al Legii).

Persoana lezată poate solicita compensarea prejudiciului moral fără solicitarea de a fi făcută o dezmințire sau rectificare. Totuși, chiar și în acest caz în cererea de chemare în judecată trebuie să fie indicată informația lezantă, iar instanța de judecată trebuie să stabilească dacă sunt întrunite toate cele 3 condiții enumerate în alin. 2.

4. Alin. (4) și (5) se referă la răspândirea „judecăților de valoare fără substrat factologic suficient”. Această sintagmă este definită în art. 2. În jurisprudența CtEDO acestea mai sunt numite și „opinii excesive”. Judecățile de valoare pot fi prețioase, fără valoare sau negative, întemeiate sau neîntemeiate, convingătoare sau discutabile, progresiste sau reacționare ș.a.m.d. Acestea nu pot fi dezmințite prin hotărârea judecătorească. Ele pot fi dezbătute prin polemică, adică răspuns (replică, comentariu).

Potrivit jurisprudenței CtEDO, acolo unde o judecată de valoare se bazează pe fapte, ea nu trebuie considerată defăimătoare atât timp cât faptele sunt rezonabil de exacte și comunicate cu bună credință și cât judecata de valoare nu are intenția de a conduce la o concluzie falsă, chiar dacă aceasta este posibilă. Va fi angajată răspunderea juridică doar dacă sunt întrunite toate cele trei condiții enumerate în alin. (4). Pentru mai multe detalii în acest sens a se vedea comentariul la alin. 2.

5. Regimul juridic de restabilire a drepturilor lezate în cazul opiniilor excesive este similar celui din cazul relatărilor de fapte false (a se vedea comentariul la alin. (3), cu singura

diferență că în acest caz se adaugă opțiunea publicării unei replici, pentru cazul în care persoana lezată va considera că nu rectificarea, nu dezmințirea, ci anume o replică îi va restabili cel mai adecvat drepturile lezate. În cazul acordării dreptului la replică, nu va fi dispusă dezmințirea. Regulile cu privire la efectuarea replicii sunt stabilite în art. 27 al Legii.

6. Alin. (6) prevede condițiile în care poate fi angajată răspunderea juridică pentru injurie. Termenul „injurie” a fost definit în art. 2 al Legii. Până la adoptarea Legii, răspunderea pentru injurie nu era expres prevăzută de legislația civilă, însă era menționată de Codul contravențional.

7. Injuria nu poate fi „reparată” prin dezmințire, rectificare sau replică, deoarece acest lucru fie ar fi imoral (în cazul replicii), fie este absurd (în cazul dezmințirii). De aceea singura formă nepecuriară de restabilire a dreptului lezată este exprimarea scuzelor. Termenul „scuze” este definit în art. 2 al Legii. Alin. (7) și art. 33 alin. (2) sunt unicele cazuri când scuzele pot fi cerute în baza unei norme juridice, or, în celelalte cazuri de defăimare - prin informații false sau opinii excesive - din punct de vedere juridic scuzele nu pot fi cerute și acordate. Sigur, ele pot fi făcute benevol, dar acest fapt ține de dimensiunea morală a persoanei.

8. Alin. (8) prevede că „nimeni nu poate fi tras la răspundere pentru stilul umoristic și satiric dacă prin folosirea acestuia nu se induce în eroare publicul în privința faptelor”. Genul umoristic și satiric permite un grad mai ridicat de exagerare și chiar de provocare. Mai mult, a provoca și a suscita agitație este chiar esența satirei. Astfel sunt protejați autorii și răspânditorii caricaturilor, ai parodiilor. Totuși protecția există atât timp cât publicul nu este indus în eroare cu privire la fapte. Cu alte cuvinte, din context, din notele vizibile și clare de pe pagina de ziar sau internet trebuie să reiasă clar că faptele expuse reprezintă o satiră, o parodie, și nu un scenariu care a avut loc cu adevărat. Există caricaturi, satire care nu sunt admisibile într-un stat democratic nu din cauza că ele defăimează sau induc în eroare, ci pentru că mesajul lor este distrugător și se regăsește în alte acțiuni condamnabile juridic. De exemplu, în cauza Leroy c. Franței (hotărâre din 2 octombrie 2008), CtEDO a examinat un desen ce se referea la evenimentele din 11 septembrie 2001 în Statele Unite ale Americii, când au avut loc atentatele teroriste, îndreptate contra turnurilor gemene ale Centrului Mondial al Comerțului. Astfel, la două zile de la atentat, se publica un desen ce simboliza atentatul (patru imobile de mare înălțime ce se prăbușeau într-un nor de praf după ce au fost străbătute de două avioane). Desenul era însoțit de un text, ce reprezenta o parafrază a unui slogan publicitar al unei vestite mărci comerciale, „Noi toți am visat la aceasta ... Hamas a făcut-o”. În Franța, desenatorul a fost sancționat pentru complicitate la apologia terorismului, iar CtEDO a considerat sancțiunea pertinentă pentru că intențiile reclamantului erau străine persecutării, iar termenii utilizați arătau că reclamantul judeca favorabil violența îndreptată contra miilor de oameni simpli.

Articolul 8.

Imunitatea în cauzele cu privire la defăimare

Nu poate fi intentată o acțiune cu privire la defăimare pentru declarația făcută:

- a) de către Președintele Republicii Moldova și deputații în Parlament în exercitarea mandatului;
- b) de către participanții la proces, inclusiv martorii, organul de urmărire penală sau instanța de judecată, în cadrul urmăririi penale sau al unui proces judiciar;
- c) în cererile, scrisorile sau plîngerile cu privire la încălcarea drepturilor și a intereselor legitime, expediate autorităților publice pentru examinare.

Există o categorie de relații care se bucură de imunitate în raport cu procesele de defăimare. Acest lucru se explică prin necesitatea ca, în anumite circumstanțe, unele persoane să

aibă un discurs absolut liber. Imunități similare sunt prevăzute și de art. 71 și 82 ale Constituției. Art. 8 enumeră exhaustiv aceste categorii de relații.

a. Președintelui Republicii Moldova și deputaților în Parlamentul Republicii Moldova le este acordată imunitate în cauzele privind defăimarea. Totuși, imunitatea se referă doar la discursurile care țin de exercitarea mandatului. Prin „exercitarea mandatului” urmează a fi înțeleasă exercitarea atribuțiilor funcționale, și nu durata mandatului pentru care au fost aleși. Acest fapt a fost subliniat și în hotărârea Curții Constituționale nr. 8, din 16 februarie 1999. Deși uneori este greu de a distinge când defăimarea nu este făcută în exercitarea mandatului, contextul, conținutul, scopul și momentul în care este făcută declarația vor ușura această sarcină. Astfel, o declarație făcută în ședința Parlamentului sau în cadrul unui discurs oficial va fi una în exercitarea mandatului. Dacă însă e vorba de o sărbătoare cu caracter privat sau un interviu care se referă la aspecte ce nu țin de atribuțiile funcționale, nu putem vorbi de „exercitarea mandatului”. Astfel de imunități nu contravin dreptului de acces la justiție garantat de art. 6 CEDO (a se vedea pentru mai multe detalii hot. *Kart c. Turciei*, 3 decembrie 2009).

Sigur că și Președintele, și deputații, fiind actori politici, și deci într-o luptă constantă pentru putere, în exercitarea mandatului pot săvârși abuzuri prin declarațiile lor. Dacă acestea au loc, ele sunt regretabile. În cadrul unei societăți democratice ele vor putea fi combătute prin alte mijloace, de regulă prin intermediul presei. Sancțiunea care va urma poate fi doar una de ordin politic.

b. Lit. b) se referă la declarațiile făcute în cadrul procedurilor juridice. Această imunitate a fost instituită pentru a facilita examinarea cauzelor penale, civile sau contravenționale. Imunitatea se extinde asupra declarațiilor făcute de persoanele implicate în urmărirea penală sau în procesele judiciare. Asta nu înseamnă că părțile sau martorii au dreptul să inducă în eroare autoritățile fără a putea fi pedepsiți. Infracțiunile contra justiției (capitolul XIV din Codul penal din 18.04.2002), precum sunt denunțarea falsă, declarația mincinoasă etc., rămân aplicabile pentru a exclude cauzarea de daune excesive în acest domeniu extrem de sensibil. Dar infracțiune va fi doar acea acțiune în care există intenția de a induce în eroare organul de urmărire penală sau instanța de judecată. Dacă această intenție nu există, persoana nu va fi pasibilă nici de răspundere civilă pentru defăimare, nici de răspundere penală pentru săvârșirea unor infracțiuni contra justiției. În cauza *Mariapori c. Finlandei* (hotărâre din 6 iulie 2010), CtEDO s-a pronunțat pe marginea sancționării pentru presupusa defăimare făcută de un martor în instanță. Curtea a lăsat să se înțeleagă că limitarea libertății de exprimare a reprezentantului unei părți (a pârâtului, în acest caz) poate fi considerată necesară într-o societate democratică doar în cazuri excepționale. Deși libertatea de exprimare a părților nu ar trebui să fie nelimitată, din considerațiuni de aflare pe „poziții egale” și altele de acest gen, se poate opta în favoarea liberului schimb de păreri între părți. Mai mult ca atât, contradictorialitatea procedurilor îi oferă celeilalte părți posibilitatea de a discredita acuzațiile care vin din partea unei părți.

Lit. b) se răsfrânge și asupra pretinsei defăimări prin informațiile cuprinse în hotărârile judiciare, în procesele-verbale ale ședinței de judecată, în ordonanțele organelor de urmărire penală și ale celor împuternicite cu soluționarea cazurilor cu privire la contravențiile administrative. Pentru contestarea acestora pot fi exercitate căile de atac împotriva actului în cauză.

Imunitatea conferită de lit. b) este un privilegiu al procedurilor, și nu al persoanelor care apar în aceste proceduri. Din acest motiv, ea se extinde doar asupra defăimării făcute în cadrul procedurilor juridice. Orice declarații făcute în afara ședințelor judecătorești sau a măsurilor de urmărire penală nu vor beneficia de această imunitate.

c. Lit. c) se referă la toate tipurile de adresări (cereri, scrisori, plângeri etc.) către autorități pentru a examina și soluționa diferite aspecte legate de încălcarea unor drepturi și

interese legitime. În acest scop, este irelevant dacă scrisoarea a fost satisfăcută sau nu. Important este ca scrisoarea să fie adresată unei autorități publice, chiar dacă aceasta nu este competentă de a o soluționa.

Aceste scrisori se pot referi la aspecte cu caracter individual (plângeri contra unei autorități/persoane care a încălcat dreptul petiționarului) sau cu caracter mai general (de exemplu, sesizarea că într-o anumită instituție s-a luat mită sau cineva a săvârșit o infracțiune). În cauza *Siryk c. Ucrainei* (hotărâre din 31 martie 2011), CtEDO a examinat situația în care reclamanta a trimis către Administrația Fiscală de Stat din Ucraina o scrisoare în care se plângea de conducerea Academiei Serviciului Fiscal de Stat, aflată în subordinea Administrației Fiscale de Stat, instituție în cadrul căreia fiul său își făcea studiile înainte de a fi exmatriculat, acuzând conducerea că ar fi implicată în activități ilegale și corupte. Reclamanta a adresat superiorilor ierarhici plângerea prin intermediul corespondenței private și nu a făcut publică nemulțumirea sa. O doamnă, care în acel moment era prim-vicepreședinte al Academiei, a inițiat un proces de defăimare împotriva reclamantei și l-a câștigat. CtEDO a reiterat că posibilitatea cetățeanului de a putea înștiința autoritățile de stat competente despre funcționarii publici a căror conduită li se pare a fi ilegală și neregulamentară este una din condițiile statului de drept. O situație puțin diferită a fost examinată de CtEDO în cauza *Șofranchi c. Moldovei* (21 decembrie 2010).

Publicarea în presă a unor asemenea scrisori, la inițiativa petiționarului, în paralel cu adresarea lor autorităților schimbă radical situația. În acest caz, este evident că scopul petiționarului nu este doar de a solicita organelor competente să-și facă datoria, ci se dorește mediatizarea poziției sale. Astfel, imunitatea nu se aplică și cazul urmează să fie examinat în ordinea generală, ca și orice alte declarații răspândite.

În cazul primirii unei cereri de chemare în judecată din care reiese clar că declarațiile au fost făcute în circumstanțele menționate în art. 8, urmează a fi refuzată primirea cererii în temeiul art. 169 alin. 1 a) din Codul de procedură civilă. În cazul în care judecătorul nu este sigur dacă defăimarea a fost făcută „în exercitarea mandatului” sau „în cadrul procedurilor judiciare”, judecătorul va pune cererea pe rol, va clarifica acest aspect ulterior și, dacă va constata că imunitățile urmează a fi aplicate, va înceta prin încheiere procesul în temeiul art. 265 a) din Codul de procedură civilă.

Articolul 9.

Libertatea de a critica statul, autoritățile publice și persoanele care exercită funcții publice

(1) Orice persoană are dreptul de a critica statul și autoritățile publice.

(2) Statul și autoritățile publice nu pot intenta acțiuni cu privire la defăimare.

(3) Statul și autoritățile executive și legislative nu sînt protejate de legea penală sau contravențională împotriva declarațiilor defăimătoare.

(4) Persoanele care exercită funcții publice pot fi supuse criticii, iar acțiunile lor - verificării din partea mass-mediei, în ceea ce privește modul în care și-au exercitat sau își exercită atribuțiile, în măsura în care acest lucru este necesar pentru a asigura transparența și exercitarea responsabilă a atribuțiilor lor.

1. Art. 9 subliniază în mod clar un drept larg de a critica statul, autoritățile publice și persoanele care exercită funcții publice. Acest articol trebuie privit în contextul art. 4 și 6, care se referă la rolul mass-mediei într-o societate democratică și dreptul publicului de a fi informat cu privire la toate aspectele de interes public - atât cele pozitive, cât și cele ne-

gative. Se presupune că orice critică care ține de stat și autoritățile publice este de interes public, care are prioritate în orice circumstanțe, ceea ce motivează o prohibiție generală a acțiunilor civile de defăimare și parțială în ceea ce privește protecția penală și contravențională (excepția este reprezentată de instituția justiției, care ar putea fi protejată prin lege penală și contravențională).

2. Alin. 2 stipulează că statul, în calitate de persoană juridică, și autoritățile publice, în calitate de persoane juridice, nu pot intenta acțiuni civile cu privire la defăimare. Se consideră că statul sau autoritățile publice nu pot avea, în sens juridic, reputație profesională. Această normă nu se referă la persoanele care exercită funcții publice (a se vedea alin. 4).

3. Alin. 3 se referă la felul de defăimare a autorităților publice care poate atrage răspundere penală sau contravențională. Se prezumă că doar autoritățile judecătorești ar putea fi protejate prin lege penală sau contravențională împotriva declarațiilor defăimătoare, nu și cele executive, legislative sau statul ca persoană juridică. Prin urmare, dauna adusă imaginii statului nu poate fi considerată ca o circumstanță care ar influența calificarea sau sancționarea prin dreptul public.

4. Alin. 4 se referă la critica adusă persoanelor care exercită funcții publice. Sintagma „persoana care exercită funcții publice” este definită în art. 2 al Legii. Aceste persoane sunt protejate împotriva defăimării. Totuși ele trebuie să suporte critica, atât timp cât aceasta ține de exercitarea responsabilă a atribuțiilor lor. În cazurile în care critica este îndreptată împotriva guvernului, politicienilor sau autorităților publice, există probabilitatea enunțării unor expresii violente sau a criticii aspre, care vor fi tolerate de către CtEDO într-o măsură mai mare. Chiar și dacă persoanele care ocupă funcții publice nu sunt politicieni, respectiv nivelul lor de toleranță nu este la fel de înalt, în ceea ce ține de activitatea lor profesională, mass-media are un drept larg de a comenta, inclusiv foarte critic.

În hotărârea *Thorgeirson c. Irlandei* (25 iunie 1992), de exemplu, s-a stabilit că, deși articolul conținea termeni extrem de violenți - ofițerii de poliție erau caracterizați ca „bestii în uniformă”, „indivizi reduși la vârsta mintală a unui nou-născut ca urmare a metodelor de imobilizare învățate și folosite cu brutalitate spontană de polițiști și de cei angajați pentru paza restaurantelor” și referirile la poliție erau „intimidare, fals, acțiuni ilegale, superstiții, aroganță și prostie” - limbajul folosit nu putea fi considerat excesiv, ținând cont de faptul că articolele în cauză incitau la reforma poliției.

Sunt și persoane care, deși exercită funcții în domeniul „privat”, trebuie asimilate în sensul prezentului articol persoanelor care exercită funcții publice, dacă dimensiunea instituțională și importanța funcțiilor exercitate este mare. Astfel, de exemplu, Curtea Europeană în cauza *Chalabi c. Franței* (hotărâre din 18 septembrie 2008) a recunoscut că administratorul statutar al Marii Moschee din Lyon era o astfel de persoană și deci cădea sub incidența standardelor aplicabile persoanelor publice.

Deși limitele criticii acceptabile la adresa personalităților politice și a persoanelor care ocupă funcții publice sunt mai largi decât pentru persoanele particulare, în privința judecătorilor gradul de toleranță este mai redus (a se vedea hot. CtEDO *Nikula c. Finlandei*, 21 martie 2002). Ei pot fi criticați, însă critica gratuită nu este tolerabilă din motivul rolului special pe care îl are justiția în societate și încrederea de care trebuie să beneficieze aceasta în ochii publicului pentru a-și putea îndeplini cu succes obligațiile. Iată de ce, pentru a proteja această încredere împotriva atacurilor distructive care ar fi nefondate, art. 9 prevede posibilitatea aplicării sancțiunilor penale și contravenționale în cazul defăimării judecătorilor. Asta nu înseamnă că jurnaliștii trebuie să se teamă să critice judecătorii, atât timp cât au scopul de a informa publicul despre subiecte de interes general, sunt de bună-credință și cercetează adecvat faptele.

Termenii excesivi beneficiază de o protecție și mai mare în cazurile când vin ca replică la provocarea lansată de persoanele vizate.

Articolul 10. Dreptul la respectul vieții private și de familie

(1) Orice persoană are dreptul la respectul vieții private și de familie.

(2) Dreptul la respectul vieții private și de familie nu se extinde asupra informațiilor despre viața privată și de familie răspândite cu acordul expres sau tacit al persoanei sau obținute în locurile publice când persoana nu poate conta, în mod rezonabil, pe intimitate.

(3) Nimeni nu poate fi tras la răspundere pentru că a făcut publice informații despre viața privată și de familie a persoanei dacă interesul public de a le cunoaște depășește interesul persoanei vizate de a nu răspîndi informația.

(4) În cazul răspîndirii informației despre viața privată și de familie cu încălcarea prevederilor alin. (3), persoana poate solicita exprimarea scuzelor și compensarea prejudiciului moral și material cauzat.

1. Art. 28 al Constituției este unul extrem de general. Art. 10 al Legii are scopul de a detalia dreptul la respectul vieții private și de familie, specificând clar limitele acestuia în raport cu dreptul la libertatea de exprimare. Sintagma „informații despre viața privată și de familie” este definită în art. 2 al Legii. Spre deosebire de regulile cu privire la defăimare, în cazul informațiilor despre viața privată și de familie, acestea sunt adevărate, ar putea să nu fie defăimătoare, însă confidențialitatea acestora ar putea fi dictată de interesele persoanei vizate.

2. Deși constituie informații despre viața privată sau de familie, persoana nu va putea pretinde protejarea acestora în cazul în care acestea au fost răspândite cu acordul persoanei. Acordul persoanei poate fi atât expres, cât și tacit. În cazul în care informația apare într-un loc public, iar persoana trebuia, în mod rezonabil, să cunoască acest fapt, însă nu a reacționat, acordul ei se prezumă.

Dreptul la respectul vieții private și de familie nu se extinde asupra informațiilor despre viața privată și de familie obținute în locurile publice când persoana nu poate conta, în mod rezonabil, pe intimitate. Pentru mai multe detalii în acest sens, a se vedea hotărârea CtEDO în cauza *Von Hannover c. Germaniei* (24 iunie 2004).

Viața privată depășește cadrul domiciliului și acoperă inclusiv situațiile când persoana poate conta rezonabil pe intimitate. Un restaurant, un hotel, o pensiune de odihnă, chiar și un parc public discret sunt locuri în care persoana poate conta în mod rezonabil pe intimitate, dacă dorința de intimitate poate reieși, în mod rezonabil, pentru terți. Dacă însă parcul este intens circulat sau e vorba de un concert și orice alt loc în care există o aglomerare masivă de oameni, persoana nu mai poate conta rezonabil pe intimitate și e rezonabil să se aștepte că poate fi surprinsă de camere de luat vederi.

3. Atunci când va examina o cauză cu privire la răspîndirea informației, instanța va examina dacă informația cade sub incidența conceptului „informații despre viața privată și de familie”, dacă nu este prezentă situația descrisă în alin. 2, care a fost interesul public de a răspîndi informația și dacă interesul public de a cunoaște informația depășește interesul persoanei de a nu răspîndi informația. Pentru mai multe detalii despre procedura de judecare a acestor cereri a se vedea Secțiunea 2 a Legii.

Orice informație privată poate fi divulgată dacă într-un anumit context ea este de interes public și acest interes public de a o cunoaște este clar mai important decât interesul privat de păstrare a confidențialității respectivei informații. De exemplu, chiar și dacă SIDA este periculoasă, informația despre deținătorii acestui sindrom va fi confidențială. Totuși dacă deținătorul acestui sindrom va înlăptui acțiuni active și intenționate pentru a îmbolnăvi și alte persoane, o asemenea informație poate fi făcută publică pentru a preveni populația de pericolul persistent.

4. Dacă se constată că interesul persoanei de a nu răspândi informația prevalează, răspânditorul poate fi obligat să-și ceară scuze și să compenseze prejudiciul material și moral. Pentru că informația este adevărată, nu se poate cere dezmințirea ei, chiar și dacă în unele cazuri s-ar putea dori acest lucru. Prevederile art. 7 al Legii nu sunt aplicabile acestei situații.

Dezvăluirea unor fapte private despre viața sexuală, starea sănătății, comportamentul în familie ș.a. constituie o violare a dreptului persoanei la viața privată, familială și intimă, cu condiția că este vorba de informații adevărate. Răspândirea informațiilor ce sunt din categoria celor ce țin de viața privată și familială, dar care nu corespund realității, se examinează în baza articolelor ce reglementează defăimarea.

Articolul 11.

Dreptul persoanelor publice și al persoanelor fizice care exercită funcții publice la respectul vieții private și de familie

(1) Persoanele publice și persoanele fizice care exercită funcții publice au dreptul la respectul vieții private și de familie.

(2) Informațiile despre viața privată și de familie a persoanelor publice și a persoanelor fizice care exercită funcții publice pot fi dezvăluite dacă aceste informații prezintă interes public. Răspândirea informațiilor respective nu trebuie să ducă la prejudicii nejustificate terților.

(3) Dacă persoanele publice și persoanele fizice care exercită funcții publice provoacă ele însele atenția asupra aspectelor din viața lor privată și de familie, mass-media are dreptul să cerceteze aceste aspecte.

1. Ca și în cazul defăimării, există un standard diferit de protecție a vieții private și de familie a persoanelor publice în raport cu cele private. Nu va constitui viață privată modul în care persoana ce exercită funcții publice își îndeplinește atribuțiile de serviciu. Sintagmele „persoană publică” și „persoană care exercită funcții publice” au fost definite în art. 2 al Legii.

2. Față de persoanele ce dețin funcții electivă oamenii au așteptări mari nu doar în ceea ce privește conduita lor profesională, ci și modul în care se comportă în afara serviciului. Astfel, un președinte de țară trebuie să fie un etalon de integritate atât în viața profesională, cât și în cea privată. Persoanele publice trebuie să accepte ingerințe în viața lor privată în mai mare măsură decât persoanele obișnuite și gradul accesibil de cercetare mai atentă urmează să fie cu atât mai mare, cu cât persoana publică în cauză și informația ce se dezvăluie sunt mai importante. Lipsa consimțământului persoanei de a publica informații privind viața privată nu conduce automat la constatarea unui comportament ilegal. Prevederile din Lege sunt în concordanță cu recomandările europene. Punctul VII al Declarației privind libertatea discursului politic în media, adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 12 decembrie 2004, prevede: „Viața privată și de familie a personalităților politice și funcționarilor ar trebui să fie protejată împotriva reportajelor din media, conform articolului 8 al Convenției. Totuși, pot fi dezvăluite informații despre viața lor privată dacă acestea constituie un subiect de interes public legat direct de modul în care ei și-au exercitat sau își exercită atribuțiile, ținându-se cont de necesitatea de a nu aduce prejudicii inutile unei terțe persoane. Atunci când personalitățile politice și funcționarii atrag ei înșiși atenția asupra elementelor din viața lor privată, mass-media este abilitată să-și exercite dreptul de a cerceta aceste elemente”. Factorul-cheie este și în acest caz interesul public.

De regulă, istoriile despre viața privată și de familie a persoanelor publice se referă și la persoane care sunt private: de exemplu, un politician este o persoană publică, însă apropiatii lui pot fi persoane private. În principiu, noțiunea de „terț” folosită în alin. 2 se referă la orice persoane private care apar în relatarea despre viața privată și de familie a persoanelor publice. Aceste persoane vor fi protejate în toate formele posibile. Doar un interes public major poate justifica identificarea acestor persoane, și în niciun caz simpla curiozitate, pe care își face, de regulă, audiență mass-media de scandal.

3. Alin. (3) al art. 11 stipulează că dacă persoanele publice și persoanele fizice care exercită funcții publice provoacă ele însele atenția asupra aspectelor din viața lor privată și de familie, mass-media are dreptul să cerceteze aceste aspecte. Adică mass-media are dreptul să verifice ceea ce spune un politician, chiar dacă subiectul este legat de viața sa privată și, implicit, are dreptul să ofere mai multe detalii cu privire la aspectele cercetate.

CtEDO a sancționat de mai multe ori presa care a mers prea departe în dezvăluirile care vizau viața privată a celebriților. Astfel, în cauza *MGN Limited c. Regatului Unit (Marea Britanie)* (hotărâre din 18 ianuarie 2011) s-a pus problema ziarului „*The Daily Mirror*”, care a publicat pe prima pagină un articol intitulat „Naomi: Sunt o dependentă de droguri”, iar în interiorul ziarului a fost publicat încă un articol, mai amplu, în care se vorbea amănunțit despre tratamentul doamnei Campbell împotriva dependenței de droguri. Articolele au fost însoțite de fotografii realizate în secret lângă centrul Narcotics Anonymous (Toxicomanii Anonimi), centru pe care doamna Campbell îl frecventa la acea vreme. În pofida faptului că editurii i s-a solicitat expres să înceteze de a mai publica informații suplimentare de ordin privat, „*The Daily Mirror*” a răspuns prin publicarea altor două materiale despre doamna Campbell: articolele conțineau detalii adiționale despre participarea ei la întâlnirile din cadrul centrului Narcotics Anonymous, precum și fotografii noi care au surprins momentul când ea se ducea la o întâlnire ulterioară. CtEDO a notat că trebuie să existe un echilibru între existența interesului public în publicarea articolelor și a fotografiilor cu doamna Campbell și necesitatea de a proteja viața ei privată. Ținând cont de faptul că scopul publicării fotografiilor și a articolelor a fost doar de a satisface curiozitatea unei categorii restrânse de cititori despre viața privată a unei personalități publice, materialele publicate nu au contribuit la dezbaterăa unei chestiuni de interes general din cadrul societății.

Articolul 12.

Dreptul la prezumția nevinovăției

(1) Orice persoană acuzată de săvârșirea unei infracțiuni sau contravenții este prezumată nevinovată pînă cînd vinovăția sa va fi dovedită în mod legal printr-o hotărîre judecătorească irevocabilă.

(2) Autoritățile publice și persoanele care le reprezintă sînt obligate să respecte dreptul la prezumția nevinovăției și să se abțină de la orice comentarii care ar sugera că persoana este vinovată de comiterea infracțiunii sau contravenției.

(3) Organele de urmărire penală nu pot face declarații publice cu privire la vinovăția persoanei puse sub învinuire, cu excepția susținerii învinuirii în instanța de judecată.

(4) Persoanele care nu reprezintă autoritățile publice și nu pot influența în niciun fel derularea procesului intentat, inclusiv mass-media, au dreptul să-și exprime opinia privind vinovăția unei persoane cu condiția ca:

a) din contextul exprimării să reiasă clar că pînă la momentul dat nu există o hotărîre judecătorească irevocabilă de condamnare a persoanei respective;

b) din contextul exprimării să reiasă clar că este vorba de opinii, și nu de fapte confirmate;

c) faptele pe care se bazează comentariile privind vinovăția unei persoane și calitatea procesuală a acesteia să fie expuse cu precizie.

Acest articol a fost introdus pentru a ghida persoanele. Încălcarea prezumției nevinovăției nu este un element care ar duce la defăimare, atât timp cât punerea sub acuzare a persoanei sau comiterea abaterii a avut loc.

1. Prezumția nevinovăției este un drept garantat de art. 21 al Constituției. Prezumția nevinovăției, în principal, impune obligația acuzării de a dovedi vinovăția persoanei acuzate. Totuși, aceasta mai cere ca autoritățile publice să se abțină, până ce condamnarea devine irevocabilă, de la declarații care ar sugera că persoana este vinovată de comiterea infracțiunii. Art. 12 nuanțează modul în care se exercită acest drept în raport cu calitatea diferitor subiecți care abordează prin diverse declarații presupusele infracțiuni săvârșite de deținătorii dreptului la prezumția nevinovăției.

2. Articolul face distincție între modul în care trebuie să se comporte exponenții puterii publice și toate celelalte persoane, inclusiv mass-media. Astfel, prezumția nevinovăției acționează în primul rând în raport cu organele statului. Potrivit alin. 2, niciun organ al statului nu poate sugera prin declarații că persoana este vinovată de comiterea infracțiunii sau contravenției, atât timp cât vinovăția nu a fost dovedită printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă. În cazul altor categorii de persoane, se aplică alin. 4.

Alin. 2 nu interzice relatările cu privire la acuzațiile aduse unei persoane. Totuși, în acest caz nu trebuie să se sugereze că persoana este deja vinovată, ci doar că aceasta a fost acuzată.

Alin. 2 impune anumite obligații și judecătorilor. Astfel, la autorizarea măsurilor preventive, aceștia nu se vor putea pronunța, nici chiar în actul procesual, asupra vinovăției persoanei (a se vedea hot. CtEDO în cauza *Garicki c. Poloniei*, 6 februarie 2007).

3. Alin. 3 prevede o excepție de la regula enunțată în alin. 2. Organul de urmărire penală, inclusiv procurorul și organul de constatare, poate face declarații cu privire la vinovăția persoanei când susține învinuirea în instanța de judecată, adică în cadrul ședințelor judiciare. Această garanție nu se aplică declarațiilor făcute în afara ședinței judecătorești.

Pretinsa defăimare prin actele emise de organul de urmărire penală sau de constatare nu se va examina potrivit alin. 3, ci conform procedurii penale sau, respectiv, contravenționale, prin contestarea actelor în cauză.

4. Spre deosebire de autoritățile publice și persoanele care le reprezintă, celelalte persoane, inclusiv mass-media, au dreptul să-și exprime opinia privind vinovăția persoanei și până la momentul în care vinovăția este confirmată printr-o hotărâre irevocabilă. Totuși, în acest caz, trebuie respectate trei condiții, adică din contextul exprimării să reiasă clar că: a) nu există o hotărâre judecătorească irevocabilă de condamnare a persoanei; b) este vorba de opinii, și nu de fapte confirmate; și c) faptele pe care se bazează comentariile privind vinovăția unei persoane și calitatea procesuală a acesteia să fie expuse cu precizie.

În cazul în care mass-media răspândește fapte veridice despre comiterea unei infracțiuni sau contravenții până la stabilirea vinovăției persoanei printr-o hotărâre irevocabilă, aceasta nu va servi drept temei pentru admiterea unei acțiuni cu privire la defăimare, deoarece nu este întrunită condiția din art. 7 alin. 2 lit. a) al Legii (a se vedea, de asemenea, hot. CtEDO în cauzele *Flux nr. 6 c. Moldovei*, 29 iulie 2008, § 31; și *Șofranschii c. Moldovei*, 21 decembrie 2010 §30).

Prezumția nevinovăției nu împiedică investigarea jurnalistică și dreptul jurnalistului de a-și exprima opinia asupra acțiunilor ilegale stabilite. Dacă jurnalistul posedă documente care îi permit, conducându-se de conștiința sa juridică, să tragă concluzia că există semne evidente de infracțiune, și aceste documente au fost prezentate în instanța judiciară, atunci chiar în lipsa sentinței, în cazul unei acțiuni de defăimare, instanța ar trebui să respingă acțiunea și să recunoască, că, în cazul dat, informațiile răspândite corespund realității (a

se vedea hot. CtEDO în cauza *Dyundin c. Rusiei*, hot. din 14 octombrie 2008). Ulterior, este sarcina organelor de drept să înfăptuiască cercetările necesare pe baza faptelor publicate. Pe de altă parte, atunci când persoana compare doar ca suspect sau acuzat, nu trebuie să se producă inexactități ale calității sale procesuale.

Articolul 13. Protecția surselor de informare

(1) Mass-media și orice persoană care efectuează o activitate cu caracter jurnalistic de colectare, de primire și de distribuire a informației către public, precum și persoana care colaborează cu acestea, care au obținut informații de la o sursă, au dreptul de a nu dezvălui identitatea sursei sau orice informații care ar putea duce la identificarea sursei.

(2) Persoana care a distribuit publicului informația obținută din surse confidențiale nu poate fi obligată să dezvăluie identitatea sursei în cadrul unui proces civil sau convențional.

(3) Refuzul persoanei de a dezvălui sursa de informare nu o lipsește de celelalte garanții de care beneficiază pînă într-o procedură judiciară.

(4) În cadrul unui proces penal, organul de urmărire penală sau instanța de judecată, în condițiile legii, poate obliga persoana să divulge sursa de informare dacă sînt întrunite cumulativ următoarele condiții:

- a) dosarul penal vizează infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave;
- b) divulgarea sursei este absolut necesară pentru urmărirea penală;
- c) au fost epuizate toate posibilitățile de a identifica sursa de informare prin alte mijloace.

1. Mass-media trebuie să fie eficientă. Dreptul la protecția surselor este un drept extrem de important pentru ca mass-media să fie eficientă. Dacă mass-media ar fi obligată să le divulge, atunci ea ar risca să nu aibă sau să piardă aceste surse pentru totdeauna, ceea ce o va face incapabilă să-și exercite pînă la sfârșit funcția sa de câine de pază al democrației.

Această protecție se extinde nu doar asupra mass-media, ci și asupra persoanei care nu este jurnalist în viața de zi cu zi, dar efectuează activitate cu caracter jurnalistic, precum și asupra persoanei care colaborează cu mass-media sau persoanele care efectuează activitate cu caracter jurnalistic (cu ar fi, de exemplu, persoanele care participă la colectarea informației pentru scrierea unui articol de investigație). Reprezintă activitate cu caracter jurnalistic orice activitate periodică de colectare și prelucrare a informației de interes public, când scopul acestei activități este de a răspândi ulterior publicului informația acumulată.

Persoanele care beneficiază de această protecție pot refuza dezvăluirea surselor. Astfel, art. 133 lit. d) al Codului de procedură civilă prevede că persoanele enumerate în alin. 1 nu pot fi audiate în calitate de martori cu privire la informația primită în legătură cu activitatea lor. Art. 90 alin. 1 p. 5 al Codului de procedură penală conține o garanție similară. Aceasta este și o obligație a jurnalistului (a se vedea p. 3.1 al Codului deontologic). Protecția surselor se acordă de către jurnalist doar în acele cazuri când dezvăluirea identității acestora le pune în pericol viața, securitatea sau activitatea profesională (p. 3.2 al Codului deontologic). Totuși, în acest caz, cel care răspândește informația își asumă responsabilitatea pentru veridicitatea informației primite de la sursa de informare.

Persoanele enumerate în alin. 1 nu pot fi obligate să dea declarații în calitate de martori doar în privința informației care ar putea duce la identificarea sursei. Ele pot fi audiate cu privire la alte chestiuni, totuși putând refuza să răspundă la anumite întrebări dacă consideră că răspunsul ar putea duce la identificarea sursei.

2. Protecția acordată de alin. 1 se aplică în toate cauzele civile, contravenționale și asupra cauzelor penale cu privire la infracțiuni ușoare, mai puțin grave și grave. Prin urmare, persoana nu va putea fi obligată să-și divulge sursele în nici un dosar civil sau contravențional.

3. Așa cum este indicat în alin. 3 al art. 13, refuzul persoanei de a dezvălui sursa de informare nu îl lipsește pe pârât de celelalte garanții de care beneficiază acesta într-o procedură judiciară, adică persoana își va dovedi poziția prin alte probe disponibile, și aceste probe trebuie luate în considerație.

4. Singura excepție când o persoană poate fi obligată să divulge sursa de informare este prevăzută de alin. 4 și poate avea loc în cadrul procesului penal dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții: a) dosarul penal vizează infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave (a se vedea și art. 90 alin. 1 p. 5 al Codului de procedură penală); b) divulgarea sursei este absolut necesară pentru urmărirea penală; c) au fost epuizate toate posibilitățile de a identifica sursa de informare prin alte mijloace. Prin urmare, organul de urmărire penală ar trebui să verifice dacă aceste condiții au fost întrunite până la începerea interogării și să aducă la cunoștință acest fapt. După informarea despre întrunirea condițiilor, persoana va fi obligată să dea declarații în calitate de martor, dacă nu intervin alte excepții prevăzute de art. 90 al Codului de procedură penală. În cazul în care interogarea a avut loc cu încălcarea art. 13 alin. 4 al Legii, ea va duce la nulitatea actului procesual.

Capitolul II

PROCEDURI DE EXAMINARE

Secțiunea 1

Procedura de examinare a cauzelor cu privire la defăimare

Articolul 14.

Procedura de examinare a cauzelor cu privire la defăimare

(1) Cauzele cu privire la defăimare se examinează în procedură contencioasă conform prevederilor prezentului capitol și ale Codului de procedură civilă.

(2) Cauzele cu privire la defăimare când nu este cunoscută sursa ce a răspândit informația defăimătoare și nici autorul informației ori când persoana juridică ce a răspândit informația a fost lichidată și nu este cunoscut autorul articolului ori al informației defăimătoare sau acesta a decedat se examinează conform procedurii cu privire la constatarea faptelor care au valoare juridică.

Capitolul 2 al Legii se referă doar la defăimarea civilă.

1. Legislația procesual civilă a Republicii Moldova distinge 5 feluri de proceduri civile: procedura contencioasă, procedura contenciosului administrativ, procedura în ordonanță, procedura specială și procedura de declarare a insolvenței. Potrivit alin. 1, cauzele cu privire la defăimare se examinează în procedură contencioasă. În pricinile cu privire la defăimare, acțiunea civilă se intentează de către persoana lezată sau de către altă persoană interesată investită cu acest drept în temeiul legii și constă în chemarea în judecată a persoanei vinovate de răspândirea informațiilor false. Respectiv, persoana despre care au fost răspândite informații ce ponegrec onoarea, demnitatea și reputația profesională deține calitatea procesuală de reclamant, iar persoana pretins vinovată de faptul defăimării poartă denumirea de pârât.

La examinarea cauzelor cu privire la defăimare instanța de judecată se conduce de prevederile Codului de procedură civilă, în măsura în care Legea cu privire la libertatea de exprimare nu prevede norme procedurale speciale.

Dacă ne referim la forma și conținutul cererii de chemare în judecată cu privire la defăimare, Legea prevede, pe lângă condițiile generale impuse de legislația procesual civilă (art. 166 și 167 din Codul de procedură), și unele cerințe suplimentare (art. 18 din Legea cu privire la libertatea de exprimare).

Legea comentată instituie și alte reguli speciale ce țin de cuantumul taxei de stat, categoria participanților la proces, instanța investită cu competență jurisdicțională materială, particularitățile asigurării acțiunii, procedura de efectuare a succesiunii în drepturi, repartizarea sarcinii de probațiune etc.

2. Cauzele cu privire la defăimare, când nu este cunoscută sursa ce a răspândit informația defăimătoare și nici autorul informației, ori când persoana juridică ce a răspândit informația a fost lichidată și nu este cunoscut autorul articolului ori al informației defăi-

mătoare sau acesta a decedat, se examinează conform procedurii cu privire la constatarea faptelor care au valoare juridică.

Publicarea informației fără indicarea autorului în mijloacele de informare în masă nu presupune răspândirea anonimă a informațiilor, deoarece în aceste cazuri se cunoaște răspânditorul. Prin urmare, răspunzător pentru răspândirea informațiilor care lezează onoarea, demnitatea sau reputația profesională este mijlocul de informare în masă.

Potrivit acestui alineat, în cazurile în care autorul sau persoana vinovată de răspândirea informației de defăimare nu poate fi identificată (ex. informația a fost difuzată prin Internet sau prin aceeași modalitate au fost expediate scrisori anonime, fiind imposibilă identificarea sursei de expediție) sau nu mai există din cauza lichidării sau decesului, pricina cu privire la defăimare urmează a fi examinată în procedură specială.

Procedura specială se deosebește de procedura contencioasă prin faptul că nu există un litigiu de drept între două părți, întrucât nu poate fi identificat pârâtul. Din acest motiv, cauzele cu privire la defăimare se vor examina de instanța de judecată cu participarea petiționarului și a persoanelor interesate (terțelor persoane).

În temeiul acestui alineat, persoana lezată în drepturile sale, numită petiționar, se va adresa instanței de judecată cu o cerere de constatare a faptului lezării onoarei, demnității și a reputației profesionale, având dreptul de a invoca doar constatarea faptului de lezare, nu și invocarea anumitor pretenții materiale sau de încasare a prejudiciului moral.

Având în vedere că nu este cunoscut sau nu există răspânditorul și nici autorul informației, în cazul dat nu urmează a fi respectată procedura prealabilă prevăzută de art. 15 al Legii. În acest caz, deși nu este prevăzut expres, cererea se depune direct în judecată în termenul stabilit de art. 17 alin. 1 al Legii.

Un alt aspect al examinării pricinii cu privire la defăimare în procedura specială ține de determinarea competenței jurisdicționale. Astfel, în temeiul art. 283 din Codul de procedură civilă, cererea de constatare a defăimării în procedură specială se va depune la instanța judecătorească de la domiciliul sau sediul petiționarului.

În aceeași ordine de idei, față de conținutul cererii de constatare a faptului de defăimare se vor aplica cerințele expuse în art. 284 din Codul de procedură civilă. Astfel, în cerere urmează să fie indicate elementele descrise în art. 18 alin. 2 al Legii, cu excepția datelor cu privire la pârât și procedura prealabilă.

a) faptul a cărui constatare se solicită și scopul solicitării;
b) cauza imposibilității de a reconstitui faptul;
c) probele care confirmă faptul și care adevăresc imposibilitatea obținerii constatării faptului.

Sarcina identificării persoanei care a difuzat informația ce lezează onoarea, demnitatea și reputația profesională revine persoanei defăimate, care, în caz de necesitate, poate solicita concursul instanței de judecată. Astfel, dacă cererea de defăimare a fost depusă în procedură specială, însă pe parcursul examinării pricinii s-a reușit identificarea persoanei vinovate, instanța, în temeiul art. 280 alin. 3 din Codul de procedură civilă, va scoate cererea de pe rol printr-o încheiere nesusceptibilă de recurs, explicând totodată dreptul petiționarului și al persoanelor interesate de a soluționa litigiul în procedură contencioasă, prin înaintarea unei cereri de chemare în judecată la instanța de la sediul pârâtului.

În cazul apariției unei asemenea situații procedurale, se va ține cont și de prevederea art. 280 alin. 4 din Codul de procedură civilă, potrivit căreia taxa de stat deja plătită de petiționar în procedura specială se va lua în calcul la încasarea taxei de stat și la repartizarea cheltuielilor de soluționare a litigiului în procedură contencioasă.

Articolul 15. Cererea prealabilă

(1) Persoana care se consideră defăimată poate solicita, prin cerere prealabilă, autorului informației și/sau persoanei juridice care a răspândit-o rectificarea sau dezmințirea informației defăimătoare, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor și compensarea prejudiciului cauzat. În caz de deces al persoanei defăimate, cererea prealabilă se depune de către persoana interesată.

(2) Cererea prealabilă se depune în termen de 20 de zile de la data la care persoana a aflat sau trebuia să afle despre informația defăimătoare. Acesta este un termen de prescripție. La împlinirea unui an din ziua defăimării, persoana nu poate solicita repunerea sa în termenul de depunere a cererii prealabile.

(3) Persoana va indica în cerere informația pe care o consideră defăimătoare și, în cazul răspîndirii unor relatări cu privire la fapte, circumstanțele care demonstrează că informația este în esență falsă sau, în cazul răspîndirii judecăților de valoare, circumstanțele care demonstrează că acestea nu se bazează pe un substrat factologic suficient.

Procedura în acțiunile cu privire la defăimare în care este cunoscut pârâtul cuprinde două faze: procedura necontencioasă prealabilă și procedura contencioasă în fața instanței de judecată competente.

1. Potrivit alin. 1, persoana care se consideră defăimată poate solicita, prin cerere prealabilă, autorului informației și/sau persoanei juridice care a răspândit-o, rectificarea sau dezmințirea informației defăimătoare, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor și compensarea prejudiciului cauzat. Faza prealabilă este obligatorie. În cazul în care nu a fost respectată, instanța de judecată va restitui cererea de chemare în judecată în temeiul art. 170 alin. (1) lit. a) al Codului de procedură civilă. Cuvântul „poate” din alin. (1) se referă la remediile pe care reclamantul le poate solicita, și nu la discreția de a folosi calea prealabilă.

Pentru a înainta acțiunea în instanța de judecată, reclamantul trebuie să facă dovadă că a respectat procedura prealabilă, adică, pe cale necontencioasă, a solicitat autorului informației și/sau persoanei juridice care a răspândit-o remedii împotriva defăimării. În cazul în care informația a fost răspândită de mai multe persoane, procedura prealabilă va fi folosită în privința fiecăreia dintre acestea. Dacă autorul informației produce pentru mass-media, iar informația a fost răspândită de ultima, depunerea cererii prealabile la instituția mass-media în cauză va înlătura necesitatea depunerii unei cereri prealabile separate pe numele autorului informației.

Dezmințirea, dreptul la replică și exprimarea scuzelor vor fi solicitate în funcție de forma defăimării (a se vedea art. 7 al Legii). Rectificarea poate fi solicitată, însă nu poate fi dispusă prin hotărâre judecătorească, deoarece ea se face benevol de către mass-media. Persoana lezată poate solicita compensarea prejudiciului moral fără solicitarea publicării unei dezmințiri sau rectificări. Totuși, chiar și în acest caz, în cererea prealabilă trebuie să fie indicată informația lezantă și urmează să fie verificat dacă sunt întrunite toate condițiile enumerate în art. 7.

Solicitarea compensației morale prin cererea prealabilă nu este obligatorie. Dacă cererea prealabilă care prevedea doar publicarea dezmințirii, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor a fost respinsă, dauna morală va putea fi solicitată pentru prima dată prin cererea de chemare în judecată. Totuși, în cazul în care cererea prealabilă a fost admisă, persoana nu va putea pretinde daunele morale în instanța de judecată, deoarece cererea prealabilă a fost satisfăcută, iar satisfacerea integrală a cererii prealabile este un impediment pentru depunerea cererii de chemare în judecată.

Norma cuprinsă la alin. 1 prevede, de asemenea, că în caz de deces al persoanei defăimate până la depunerea cererii prealabile, cererea prealabilă poate fi depusă de către persoana interesată. Prin „persoană interesată” se înțelege orice persoană care va putea dovedi o legătură deosebit de strânsă cu defunctul. Deși gradul de rudenie este important în acest sens, el nu este determinant. Acesta poate fi, de exemplu, concubinul defunctului. Persoana interesată va putea solicita doar rectificarea sau dezmințirea informației defăimătoare, exprimarea scuzelor, precum și compensarea prejudiciului material, dar nu și a celui moral. Inadmisibilitatea compensării prejudiciului moral reiese din art. 20 alin. 1 lit. a) și art. 23 alin. 1 ale Legii.

2. Potrivit alin. 2, cererea prealabilă se depune în termen de 20 de zile de la data la care persoana care depune cererea a aflat sau trebuia să afle despre informația defăimătoare. Acesta este un termen de prescripție, persoana fiind în drept în decurs de un an să solicite repunerea în termen. Dacă persoana defăimată în decurs de un an din ziua defăimării nu a solicitat repunerea în termen, atunci ea este decăzută din dreptul de a mai solicita repunerea sa în termen.

3. Prin alin. 3, legiuitorul impune anumite condiții de conținut pentru cererea prealabilă. Deși acest lucru nu este menționat expres, din alin. 3 reiese că cererea trebuie să fie făcută în scris. Art. 18 alin. 4 al Legii cere ca la cererea de chemare în judecată să fie anexată copia cererii prealabile precum și dovada expedierii sau înmânării. Prin urmare, Legea nu exclude ca cererea prealabilă să fie expediată și prin e-mail, cu condiția că poate fi confirmat faptul expedierii și că adresa la care este expediat mesajul aparține autorului sau persoanei juridice care a răspândit informația.

În cerere persoana trebuie să indice, în mod obligatoriu, informația pe care o consideră defăimătoare. Suplimentar, urmează a fi indicate circumstanțele care demonstrează că informația defăimătoare este în esență falsă sau, după caz, circumstanțele care demonstrează că acestea nu se bazează pe un substrat factologic suficient.

Circumstanțele care demonstrează că informația defăimătoare este în esență falsă urmează a fi indicate în cererea prealabilă atunci când au fost răspândite relatări cu privire la fapte.

De asemenea, urmează să se indice circumstanțele care demonstrează că informația defăimătoare nu se bazează pe un substrat factologic suficient. Acest lucru poate fi făcut atât prin anexarea documentelor, cât și fără aceasta, însă cu descrierea detaliată a faptelor care infirmă relatările pretins defăimătoare.

Articolul 16.

Procedura de examinare a cererii prealabile

(1) Cererea prealabilă se examinează în termen de 5 zile de către autorul informației și, după caz, de către persoana juridică ce a răspândit această informație.

(2) Dacă se constată că informația la care se referă cererea prealabilă este falsă sau nu se bazează pe un substrat factologic suficient, persoana juridică ce a răspândit informația sau autorul informației satisface cererea prealabilă, fiind obligat să efectueze, după caz, rectificarea sau dezmințirea informației defăimătoare, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor și compensarea, la cerere, a prejudiciilor cauzate.

(3) Rectificarea sau dezmințirea informației, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor se efectuează în termen de 15 zile de la data examinării cererii prealabile, iar dacă informația a fost răspândită de mass-media și publicația sau emisiunea care a răspândit această informație apare mai rar decât o dată la 15 zile, în următorul număr sau emisiune.

(4) Plata compensațiilor în temeiul cererii prealabile se efectuează în termen de 15 zile de la data examinării cererii prealabile sau într-un alt termen convenit de părți.

(5) În cazul refuzului de a satisface, integral sau parțial, cererea prealabilă, persoana lezată poate depune cerere de chemare în judecată.

(6) În cazul refuzului de satisfacere a cererii prealabile pe motivul omiterii termenului de prescripție, persoana lezată poate solicita, concomitent cu depunerea cererii de chemare în judecată, repunerea în termenul de depunere a cererii prealabile.

Prin Lege este stabilită procedura de examinare a cererii prealabile de către autorul informației și, după caz, de către persoana juridică ce a răspândit această informație. Scopul procedurii prealabile în litigiile cu privire la defăimare reiese din dezideratul că persoana care a răspândit informația defăimătoare sau autorul informației poate să greșească. Obligatorietatea respectării procedurii prealabile vine să acorde posibilitatea de a corecta această eroare pe cale extrajudiciară.

1. Potrivit alin. 1, cererea prealabilă se examinează de către autorul informației și, după caz, de către persoana juridică ce a răspândit această informație în termen de 5 zile de la depunere. Curgerea termenului de 5 zile, prevăzut la acest alineat, urmează a fi calculată conform prevederilor art. 111 și art. 112 ale Codului de procedură civilă. Termenul începe să curgă din ziua imediat următoare datei primirii cererii prealabile, însă dacă ultima zi a termenului va fi nelucrătoare, termenul va expira în următoarea zi lucrătoare.

Considerăm necesar a concretiza ce a avut în vedere legiuitorul prin sintagma „după caz”. Atunci când autorul informației este și răspânditorul acesteia, cererea prealabilă se va examina de către autor în mod individual, însă atunci când informația a fost răspândită nu de autor, dar de o persoană juridică, cererea prealabilă va fi înaintată ambelor persoane.

2. Dacă se constată că informația la care se referă cererea prealabilă este falsă sau nu se bazează pe un substrat factologic suficient, persoana juridică care a răspândit informația sau autorul informației satisface cererea prealabilă, efectuând, după caz, rectificarea sau dezmințirea informației defăimătoare, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor și compensarea, la cerere, a prejudiciilor cauzate.

Dacă la examinarea cererii prealabile, se va constata că aceasta este întemeiată, ea urmează a fi satisfăcută atât în privința redresărilor nemateriale, cât și în privința compensării prejudiciilor. În temeiul art. 24 alin. 1 lit. e), reclamantul trebuie să dovedească existența și quantumul prejudiciului cauzat. Decizia de admitere a cererii prealabile va fi confirmată în scris.

3. Conform alin. 3, în cazul admiterii cererii prealabile și solicitării acestui fapt, rectificarea sau dezmințirea informației, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor se efectuează în termen de 15 zile de la data examinării cererii prealabile, iar dacă informația a fost răspândită de mass-media și publicația sau emisiunea care a răspândit această informație apare mai rar decât o dată la 15 zile, în următorul număr sau emisiune.

Astfel, în contextul satisfacerii cerințelor acțiunii prealabile legea instituie un termen general de 15 zile în interiorul căruia urmează a fi rectificată sau dezmințită informația, cu acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor, precum și un termen special, care vine să instituie o excepție de la regula generală.

4. Alin. 4 prevede același termen de 15 zile de la satisfacerea cererii prealabile pentru plata compensațiilor. Totuși, prin acordul părților poate fi stabilit un alt termen, chiar și mai mare.

5. În cazul în care autorul informației sau persoana juridică care a răspândit informația refuză să satisfacă cerințele din cererea prealabilă, persoana lezată poate depune o cerere de chemare în judecată în instanța competentă în termenul prevăzut de art. 17 alin. 1. Refuzul poate să se refere la toate pretențiile invocate în acțiunea prealabilă (refuz integral), sau doar la unele pretenții, altele fiind recunoscute (refuz parțial). Acțiunea va putea fi intentată

și în cazul aditerii integrale a pretențiilor din cererea prealabilă, dacă redresarea nematerială sau plata compensațiilor nu a fost efectuată în termen.

Indiferent de faptul dacă unele pretenții au fost recunoscute, iar altele nu, persoana defăimată, dacă insistă și asupra pretențiilor nerecunoscute, poate să se adreseze în instanța de judecată solicitând satisfacerea pretențiilor rămase. În acest caz, cererea de chemare în judecată nu se va putea referi la informații care nu au fost menționate în cererea prealabilă.

6. În temeiul alin. 6, dacă persoanei defăimate i s-a restituit cererea prealabilă pe motiv că a omis termenul de prescripție, prevăzut la art.15 alin. 2, persoana lezată poate solicita repunerea în termenul de depunere a cererii prelabile, concomitent cu depunerea cererii de chemare în judecată, indicând această cerință chiar în conținutul cererii. Repunerea în termenul de 15 de zile nu duce la condiția adresării repetate cu o cerere prealabilă, ci este doar o recunoaștere de omitere justificată a termenului de prescripție, făcută de către instanța de judecată.

Articolul 17.

Termenul de adresare în instanța de judecată

(1) Cererea de chemare în judecată cu privire la defăimare poate fi depusă în termen de 30 de zile. Acest termen curge de la:

- a) data primirii răspunsului la cererea prealabilă;
- b) data expirării termenului pentru examinarea cererii prelabile.

(2) Termenul specificat la alin. (1) este termen de prescripție.

(3) Persoana poate fi repusă în termenul de prescripție dacă a omis acest termen din motive justificate și a înaintat cererea de chemare în judecată în termen de 30 de zile de la data dispariției motivelor care justifică repunerea în termen.

(4) În cazul în care, concomitent cu depunerea cererii principale, nu au fost înaintate pretenții cu privire la compensarea prejudiciilor, instanța de judecată va respinge cererea pentru compensarea prejudiciilor depusă ulterior.

Potrivit acestui articol, persoana fizică sau juridică care consideră că i-a fost lezată onoarea, demnitatea și/sau reputația profesională prin defăimare de către o altă persoană cunoscută poate să depună în judecătoria competentă, în procedură contencioasă, o cerere de chemare în judecată cu privire la defăimare după epuizarea procedurii prelabile. Atunci când nu se cunoaște autorul sau persoana care a răspândit informația, cererea se depune direct în instanța de judecată în termen de 30 de zile.

1. Alin. 1 reglementează expres că cererea de chemare în judecată cu privire la defăimare poate fi depusă în termen de 30 de zile și că acest termen curge de la data primirii răspunsului la cererea prealabilă sau de la data expirării termenului pentru examinarea cererii prelabile (5 zile).

La calcularea acestui termen trebuie să se țină cont de prevederile prezentului alineat și cele ale art. 111-112 din Codul de procedură civilă, potrivit cărora termenul de 30 de zile va începe să curgă în ziua imediat următoare datei comunicării răspunsului la cererea prealabilă sau datei expirării termenului pentru examinarea cererii prelabile. În ce privește stabilirea datei la care expiră termenul de 30 de zile, se va ține cont de faptul dacă ultima zi a termenului este zi lucrătoare sau nu. Astfel, dacă ultima zi a termenului este nelucrătoare, acesta va expira în următoarea zi lucrătoare și, respectiv, acțiunea în instanța de judecată urmează a fi depusă până la această zi, inclusiv. Iar dacă ultima zi a termenului este lucrătoare, acțiunea în instanța de judecată urmează a fi depusă cel târziu în următoarea zi lucrătoare.

2. Alin. 2 menționează că termenul de 30 de zile este unul de prescripție, și nu de decă-

dere. Cu alte cuvinte, acest termen poate fi restabilit de instanța de judecată la prezentarea motivelor convingătoare și suficiente că cererea nu a putut fi fizic depusă în ultimele zile ale termenului.

Termenul de 30 de zile se aplică față de fiecare capăt de cerere. Astfel, după expirarea acestui termen, cererea de chemare în judecată nu va putea fi completată cu pretenții cu privire la alte informații.

3. Potrivit alin. 3, persoana poate fi repusă în termenul de prescripție dacă a omis acest termen din motive justificate și a înaintat cererea de chemare în judecată în termen de 30 de zile de la data dispariției motivelor care justifică repunerea în termen. Repunerea în termen se face de către instanța de judecată competentă să examineze cauza în temeiul unei cereri de repunere în termen, la care trebuie să fie anexate probele ce dovedesc imposibilitatea îndeplinirii actului. Totodată, trebuie depusă cererea de chemare în judecată privind defăimarea care n-a fost depusă în termen. Cererea de repunere în termen poate fi formulată ca o cerere separată ori poate fi solicitată repunerea în termen prin cererea de chemare în judecată.

Chestiunea cu privire la faptul dacă motivele sunt justificate se rezolvă de către instanță în funcție de circumstanțele invocate și probele prezentate de reclamant prin emiterea unei încheieri de repunere în termen sau de respingere a cererii de repunere în termen. Încheierea judecătorească prin care este respinsă cererea de repunere în termen poate fi atacată cu recurs, iar încheierea prin care s-a făcut repunerea în termen nu se supune recursului.

Repunerea în termen nu va putea avea loc dacă cererea de chemare în judecată a fost depusă după mai mult de 30 de zile de la dispariția motivelor care justifică repunerea în termen.

4. Alin. 4 stabilește obligația reclamantului de a formula toate pretențiile sale cu privire la compensarea prejudiciilor în cererea depusă în instanța de judecată. După depunerea cererii nu vor putea fi formulate pretenții noi cu privire la compensarea prejudiciului material sau moral. Astfel, dacă reclamantul a solicitat prin cerere doar compensarea prejudiciului moral, el nu va putea solicita după depunerea cererii compensarea prejudiciului material. Totuși, dacă aceste pretenții au fost formulate în cererea de chemare în judecată, ele pot fi ulterior majorate sau micșorate. Norma nu se aplică cheltuielilor legate de judecarea pricinii, care, deseori, nu pot fi cunoscute pe deplin în momentul depunerii cererii de chemare în judecată.

În cazul în care, concomitent cu depunerea cererii principale, nu au fost înaintate pretenții cu privire la compensarea prejudiciilor, instanța de judecată va respinge cererea pentru compensarea prejudiciilor depusă ulterior ca fiind tardivă, făcând referire la art. 14 alin. 4.

Această normă a fost introdusă pentru a exclude hărțuirea mass-media.

Articolul 18.

Forma și conținutul cererii de chemare în judecată

(1) Cererea de chemare în judecată se întocmește cu respectarea condițiilor prevăzute la art. 166 și 167 din Codul de procedură civilă.

(2) Invocând circumstanțele de fapt și de drept pe care își întemeiază pretențiile, reclamantul va mai indica:

- a) dacă informația îl vizează;
- b) dacă informația a fost răspîndită de pîrît;
- c) dacă informația comportă caracter defăimător;
- d) dacă informația se bazează pe fapte în esență false;

- e) dacă este sau nu persoană publică în sensul prezentei legi și dacă informația se referă la calitatea lui de persoană publică;
- f) dacă informația se referă la o chestiune de interes public;
- g) dacă a fost respectată procedura prealabilă;
- h) dacă informația defăimătoare a cauzat prejudicii morale și materiale și care este întinderea reală a acestor prejudicii;
- i) alte circumstanțe relevante pentru examinarea cauzei.

(3) În cererea de chemare în judecată, reclamantul va indica exact relatările cu privire la fapte a căror dezmințire se solicită și textul dezmințirii sau judecățile de valoare fără substrat factologic suficient.

(4) La cererea de chemare în judecată se anexează:

- a) publicația ce conține informația contestată sau înregistrarea emisiunii, sau, dacă prezentarea înregistrării nu este posibilă, se va indica postul, emisiunea, data și ora difuzării;
- b) copia de pe cererea prealabilă cu dovada expedierii sau înmînării acesteia pîrîtului;
- c) răspunsul la cererea prealabilă.

Cererea de chemare în judecată privitor la defăimare reprezintă principalul act procesual al reclamantului prin care se intentează acțiunea civilă. Respectarea cerințelor de formă și de conținut ale cererii de chemare în judecată în cauzele cu privire la defăimare prezintă importanță practică esențială. Dacă reclamantul nu va respecta aceste cerințe, judecătorul nu va da curs acțiunii, însă va oferi reclamantului posibilitatea de a înlătura deficiențele, conform art. 171 din Codul de procedură civilă. Dacă reclamantul va înlătura deficiențele în termenul acordat de instanță, cererea se va considera depusă la data prezentării inițiale în judecată, iar judecătorul va emite o încheiere de pregătire a pricinii pentru dezbaterile judiciare și va efectua actele de procedură corespunzătoare litigiului respectiv, prevăzute de art. 185 al Codului de procedură civilă.

1. Potrivit alin. 1, cererea de chemare în judecată se întocmește cu respectarea condițiilor prevăzute la art. 166 și 167 din Codul de procedură civilă. O condiție esențială înaintată față de cererea de chemare în judecată este că ea trebuie să fie semnată de reclamant sau de reprezentantul lui împuternicit în modul stabilit.

2. Suplimentar condițiilor generale impuse de legislația procesual civilă, Legea cere reclamantului să mai menționeze în cererea de chemare în judecată:

- a) dacă informația îl vizează;
- b) dacă informația a fost răspândită de pîrât;
- c) dacă informația comportă caracter defăimător;
- d) dacă informația se bazează pe fapte în esență false;
- e) dacă este sau nu persoană publică în sensul prezentei legi și dacă informația se referă la calitatea lui de persoană publică;
- f) dacă informația se referă la o chestiune de interes public;
- g) dacă a fost respectată procedura prealabilă;
- h) dacă informația defăimătoare a cauzat prejudicii morale și materiale și care este întinderea reală a acestor prejudicii;
- i) alte circumstanțe relevante pentru examinarea cauzei.

La indicarea acestor informații, reclamantul va trebui să prezinte dovezile corespunzătoare, conducându-se în acest sens de art. 24 al Legii, care face distincție între circumstanțele pe care trebuie să le probeze reclamantul și informațiile a căror dovedire va rămâne în seama pîrîtului.

3. În cererea de chemare în judecată, reclamantul trebuie să indice exact relatările cu privire la faptele a căror dezmințire se solicită sau judecățile de valoare fără substrat factologic suficient, precum și textul dezmințirii. Astfel, pe lângă prezentarea sursei de răs-

pândire a informației defăimătoare, de exemplu: copia articolului din ziar, poza afișată în locuri publice, în rețeaua Internet etc., reclamantul trebuie să evidențieze exact pasajul sau imaginea care îl defăimează. Concomitent, reclamantul va indica în cererea sa soluția sau propunerea concretă și clar formulată prin care s-ar dezminți informația, precum și modul în care aceasta urmează a fi făcută, având în vedere art. 26 al Legii. În cazul în care se va solicita dreptul la replică sau exprimarea scuzelor, textul acestora va fi de asemenea anexat. Dezmințirea, dreptul la replică sau exprimarea scuzelor sunt drepturi ale reclamantului. Deși sunt întrunite elementele menționate în art. 7 al Legii, reclamantul ar putea să nu le ceară. În acest caz, textul dezmințirii, dreptului la replică și scuzelor nu va fi anexat la cererea de chemare în judecată.

Având în vedere art. 17 alin. 4 al Legii, cererea urmează să conțină și prejudiciile materiale și morale care se solicită. Nu este posibilă solicitarea acestora printr-o altă cerere de chemare în judecată sau prin completarea acestei cereri. Reclamantul poate solicita compensarea prejudiciului chiar dacă nu a solicitat acest fapt prin cererea prealabilă.

4. Potrivit alin. 4, la cererea de chemare în judecată se anexează: a) publicația care conține informația contestată sau înregistrarea emisiunii, sau, dacă prezentarea înregistrării nu este posibilă, se va indica postul, emisiunea, data și ora difuzării; b) copia de pe cererea prealabilă cu dovada expedierii sau înmânării acesteia pârâtului; și răspunsul la cererea prealabilă, dacă acesta există. În cazul în care înregistrarea emisiunii nu este disponibilă reclamantului, acest fapt va fi indicat în cererea de chemare în judecată, iar instanța va fi solicitată să oblige pârâtul să o prezinte. În scopul asigurării acțiunii, reclamantul ar putea solicita instanței să interzică pârâtului, în temeiul art. 22 alin. 3 lit. c) al Legii, distrugerea acestui material.

La cererea de chemare în judecată cu privire la defăimare se mai anexează și alte documente, prevăzute la art. 167 din Codul de procedură civilă, la care se referă:

- copiile de pe cererea de chemare în judecată și de pe înscrisuri, certificate în modul stabilit, într-un număr egal cu numărul de pârâți și de intervenienți, dacă ei nu dispun de aceste acte, plus un rând de copii pentru instanță. Dacă înscrisurile sunt făcute într-o limbă străină, instanța poate dispune prezentarea traducerii lor în modul stabilit de lege;
- dovada de plată a taxei de stat;
- documentele care certifică circumstanțele pe care reclamantul își întemeiază pretențiile și copiile de pe aceste documente pentru pârâți și intervenienți, dacă aceștia nu dispun de ele;
- procura sau un alt document ce legalizează împuternicirile reprezentantului;
- alte documente și demersuri.

Articolul 19. Taxa de stat

(1) Pentru cererea de chemare în judecată în care se solicită dezmințirea, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor se achită o taxă de stat în mărime de 5 unități convenționale.

(2) Pentru pretențiile cu privire la repararea prejudiciului moral și material cauzat prin defăimare se achită o taxă de stat în mărimea prevăzută la art. 3 pct. 1) lit. a) din Legea taxei de stat.

În acțiunile patrimoniale taxa de stat se determină în funcție de caracterul și valoarea acțiunii, iar în acțiunile nepatrimoniale și în alte cazuri prevăzute de lege, în proporții fixe conform Legii taxei de stat. În cazul înaintării unei cereri de chemare în judecată ce conți-

ne pretenții cu caracter patrimonial și nepatrimonial, taxa de stat se percepe în cuantumul prevăzut de lege, atât pentru pretențiile patrimoniale, cât și pentru cele nepatrimoniale, calculate separat.

Taxa de stat pentru cererile adresate instanței de judecată se plătește până la depunerea lor. Drept dovadă de plată a taxei de stat constituie chitanța fiscală sau extrasul din transferul de la plătitor către instituția bancară, care se prezintă în original. Nerespectarea obligației de plată a taxei de stat atrage mai întâi măsura de a nu se da curs cererii (a se vedea art. 171 din Codul de procedură civilă), ulterior dacă în termenul acordat reclamantul nu achită taxa, intervine restituirea cererii de chemare în judecată.

1. Acțiunea civilă prin care se solicită dezmințirea, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor este o acțiune nepatrimonială. Potrivit Legii taxei de stat, pentru astfel de acțiuni se plătește o taxă de stat în mărime de 5 unități convenționale. Potrivit art. 3 alin. 1 lit. b) al Legii taxei de stat, o unitate convențională este egală cu 20 de lei. Prin urmare, pentru depunerea în instanța de judecată a unei acțiuni privind dezmințirea, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor se va achita o taxă de stat în mărime de 100 de lei, indiferent de numărul pasajelor contestate.

2. Potrivit alin. 2, pentru pretențiile cu privire la repararea prejudiciului moral și material cauzat prin defăimare se achită o taxă de stat în mărimea prevăzută la art. 3 alin. 1 lit. a) al Legii taxei de stat. Potrivit art. 3 alin. 1 lit. a) al Legii taxei de stat, pentru astfel de cereri de chemare în judecată taxa de stat se calculează în proporție de 3% din valoarea acțiunii sau din suma încasată, dar nu mai puțin de 150 lei și nu mai mult de 25000 lei de la persoanele fizice și nu mai puțin de 270 lei și nu mai mult de 50000 lei de la persoanele juridice. În această ordine de idei, la achitarea taxei de stat se va calcula taxa de stat pentru acțiunea principală în mărime de 100 lei, precum și taxa de stat pentru acțiunea accesorie în mărime de 3% din valoarea prejudiciului material pretins, iar pentru recuperarea prejudiciului moral - în mărime de 3% din cuantumul pretențiilor înaintate.

Potrivit art. 85 alin. 4 și art. 86 alin. 1 din Codul de procedură civilă, instanța de judecată are dreptul, la cererea reclamantului, ținând cont de situația materială și de probele prezentate, de a scuti parțial sau total de plata taxei de stat, precum și de a amâna sau eșalona plata taxei de stat.

Scutirea, amânarea sau eșalonarea plății taxei de stat va avea loc doar în baza unei cereri scrise și doar dacă cererii i s-a dat curs. În lipsa unei cereri scrise, nu se poate da curs cererii deoarece nu sunt întrunite condițiile de formă față de cererea de chemare în judecată.

Totodată, trebuie să se țină cont de faptul că termenul de amânare sau eșalonare a achitării taxei de stat nu poate depăși momentul retragerii instanței pentru deliberarea hotărârii. Dacă reclamantul nu a achitat taxa de stat în termenul stabilit de instanță, cererea va fi scoasă de pe rol și restituită acestuia în temeiul art.267 lit. k) din Codul de procedură civilă.

Articolul 20.

Părțile și alți participanți la proces

(1) Reclamant în cauzele cu privire la defăimare poate fi:

a) orice persoană fizică a cărei onoare, demnitate sau reputație profesională a fost lezată prin răspîndirea unei informații;

b) în numele persoanei decedate, dacă aceasta nu a înaintat o acțiune cu privire la defăimare - persoana interesată, însă fără dreptul de a cere compensarea prejudiciului moral;

c) orice persoană juridică a cărei reputație profesională a fost lezată prin răspîndirea unei informații.

(2) Pîrît în cauzele cu privire la defăimare poate fi persoana care a răspîndit informația, autorul informației și, după caz, persoana de la care a fost preluată informația.

(3) În cazul în care acțiunea este intentată unei persoane care a preluat informația de la o terță persoană a cărei identitate este dezvăluită, ultima poate interveni în proces în condițiile Codului de procedură civilă.

Acțiunea civilă cu privire la defăimare, de regulă, se examinează în procedură contencioasă, cu excepția prevăzută de art. 14 alin. 2 al Legii, când cererea se examinează conform procedurii cu privire la constatare a faptelor ce au valoare juridică. În procesele civile cu privire la defăimare examinate în procedură contencioasă, părțile se numesc reclamant și pârât, iar în procedură specială - petiționar și persoană interesată.

1. În alin. 1, legiuitorul face o clasificare pe categorii a persoanelor care pot fi reclamanți în cauzele cu privire la defăimare. Acestea sunt persoane fizice sau juridice sau persoana interesată în numele defunctului. Nu se admite intentarea acțiunii cu privire la defăimare în numele persoanei juridice lichidate sau în numele statului sau al instituției statului (a se vedea art. 9 alin. 2 al Legii).

Potrivit lit. a), cererea poate fi depusă de orice persoană fizică a cărei onoare, demnitate sau reputație profesională au fost lezate prin răspîndirea unei informații. În sensul acestei prevederi legale, persoană fizică se consideră orice persoană fizică în viață, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială, precum și indiferent de vîrstă. Orice copil, adică persoana din momentul nașterii și până la vîrsta de 18 ani, are dreptul la apărarea onoarei și demnității, iar dacă are reputație profesională până la majorat, și la apărarea reputației profesionale.

În conformitate cu art. 79 din Codul de procedură civilă, în cazul răspîndirii informațiilor ponegritoare, care nu corespund realității, în privința copiilor (minorilor) sau persoanelor incapabile, acțiunile privind apărarea onoarei și demnității pot fi înaintate de către părinți, înfietori, tutori. Legea privind drepturile copilului prin art. 8 alin. 3 acordă copilului posibilitatea de a fi audiat în cursul dezbaterilor judiciare, fie direct, dacă copilul este capabil să-și formuleze opiniile, fie printr-un reprezentant sau organ corespunzător.

În cazul minorilor cu vîrsta între 14 și 18 ani, instanța de judecată este obligată să introducă în astfel de pricini atât minorii în privința cărora se solicită apărarea onoarei și demnității lor, cât și minorii care se presupune că au lezat onoarea și demnitatea altora (art. 58 alin. 4 al Codului de procedură civilă).

Potrivit lit. b), cererea poate fi depusă, în numele persoanei decedate, dacă aceasta nu a înaintat o acțiune cu privire la defăimare, de persoana interesată, însă fără dreptul de a cere compensarea prejudiciului moral. Prin „persoană interesată” se înțelege orice persoană care va putea dovedi o legătură deosebit de strînsă cu defunctul. Deși gradul de rudenie este important în acest sens, el nu este determinant. Acesta poate fi, de exemplu, concubinul defunctului. Legea exclude în acest caz compensarea prejudiciului moral. Scopul instituției prejudiciului moral fiind de a compensa în formă bănească suferințele fizice și psihice ale persoanei, această prevedere legală își găsește argumentare logică. Suferințele persoanei decedate nu pot fi succedate pentru a cere compensarea acestora.

În cazul în care persoana a decedat în timpul examinării cauzei cu privire la defăimare, intervine instituția succesiunii în drepturi procedurale, prevăzută la art. 23 al Legii. Legea menține interdicția de a cere compensarea prejudiciului moral. Această interdicție nu se aplică doar în cazul când persoana a decedat după pronunțarea hotărârii prin care prima instanță a dispus încasarea compensațiilor morale.

Potrivit lit. c), cererea poate fi depusă de orice persoană juridică a cărei reputație profesională a fost lezată prin răspîndirea unei informații. Persoana juridică este în drept să ceară în judecată dezmințirea informației, publicarea replicii, exprimarea scuzelor, precum

și compensarea prejudiciului material și moral. Modalitatea de compensare a prejudiciului moral persoanei juridice este explicată în comentariul la art. 29 alin. 3 al Legii.

2. Potrivit alin. 2, pârât în cauzele cu privire la defăimare poate fi persoana care a răspândit informația, autorul informației și, după caz, persoana de la care a fost preluată informația.

Plenul Curții Supreme de Justiție, prin Hotărârea cu privire la aplicarea legislației despre apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale a persoanelor fizice și juridice nr. 8 din 9 octombrie 2006 (p. 17), distinge următoarele categorii de pârâți:

„1. Persoana fizică sau juridică care a răspândit informații ce-l ponegresc pe reclamant se consideră pîrît în litigiile privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale.

2. Autorul și organul de informare în masă (redacția, editura, agenția, alt organ, care realizează limitarea informației) figurează în calitate de pîrîți în acțiunea care conține pretenții privind dezmințirea informațiilor răspândite în mijloacele de informare în masă.

3. Unitatea angajatoare va figura în calitate de pîrît în cazul în care informația a fost răspândită de către un angajat în legătură cu exercitarea obligațiilor de serviciu, în numele unității angajatoare la care acesta activează (de exemplu: în cadrul caracteristicii de la locul de muncă), iar persoana fizică va putea fi atrasă în proces în calitate de intervenient accesoriu.

4. Organul de informare în masă, cu statut de persoană juridică conform art. 2 din Legea presei, are calitatea de pîrît în urma publicării informațiilor false fără semnarea lor, fără indicarea numelui autorului (de exemplu: în articolul redacțional). Pentru reproducerea informațiilor ce ponegresc onoarea, demnitatea sau reputația profesională a reclamantului de către mai multe mijloace de informare în masă, la cerința reclamantului, ele pot fi atrase la participarea în cauză în calitate de copîrîți.”

La examinarea cererilor înaintate împotriva mijloacelor de informare în masă, constituite ca persoane juridice conform legii, în mod singular sau solidar cu autorii articolelor prin care s-a adus atingere onoarei, demnității și reputației profesionale, se va ține cont de faptul dacă mijlocul de informare în masă în care s-a publicat informația și-a încetat activitatea pe parcursul examinării cauzei, instanța va obliga celălalt pârât să dezmințe informația într-un alt mijloc de informare în masă cu rază similară de acoperire sau difuzare (a se vedea art. 26 alin. 3 al Legii).

3. În cazul în care acțiunea este intentată împotriva unei persoane care a preluat informația de la o terță persoană a cărei identitate este dezvăluită, ultima poate interveni în proces în condițiile Codului de procedură civilă. Totuși, în acest caz pot interveni garanțiile instituite prin art. 28 al Legii.

Prin terță persoană se are în vedere atât autorul informației, cât și orice altă persoană care a deținut informația respectivă, chiar dacă scurgerea informației s-a produs fără voia sa. Intervenția în temeiul acestui alineat urmează a fi interpretată în sensul introducerii în proces alături de pârât, a persoanelor menționate mai sus în calitate de copârâți, dacă acest lucru este solicitat de reclamant, sau în calitate de intervenient accesoriu de partea pârâtului la cererea acestuia, a unei părți în proces sau din oficiu de către instanță (a se vedea art. 67 alin. 2 și 3 din Codul de procedură civilă).

Articolul 21.

Competența jurisdicțională

Litigiile cu privire la defăimare se examinează în primă instanță de judecătoria, ca instanțe de drept comun.

În momentul adoptării Legii, existau instanțe judecătorești specializate economice și

militare. Practica instanțelor judecătorești economice era de a examina acțiunile ce vizează defăimarea privind apărarea reputației profesionale intentate de o persoană juridică unei alte persoane juridice, deși la baza acțiunii era un pretins delict, și nu o activitate economică. Prin art. 21 s-a prevăzut că judecătorii de drept comun sunt instanțele ce vor examina toate acțiunile în defăimare, adică cele privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale.

În ce privește competența teritorială, potrivit art. 38 din Codul de procedură civilă, acțiunea urmează a fi intentată în judecătoria de la domiciliul sau locul de aflare a pârâtului persoană fizică sau în judecătoria în circumscripția căreia se află sediul pârâtului persoană juridică sau al organului ei de administrare. Totodată, art. 39 din Codul de procedură civilă acordă reclamantului dreptul de a alege judecătoria la care să intenteze procesul în următoarele cazuri:

„(1) Acțiunea împotriva pârâtului al cărui domiciliu nu este cunoscut sau care nu are domiciliu în Republica Moldova poate fi intentată în instanța de la locul de aflare a bunurilor acestuia sau în instanța de la ultimul lui domiciliu din Republica Moldova.

(2) Acțiunea împotriva unei persoane juridice sau a unei alte organizații poate fi intentată și în instanța de la locul de aflare a bunurilor acestora.

(3) Acțiunea care izvorăște din activitatea unei filiale sau reprezentanțe a unei persoane juridice sau a unei alte organizații poate fi intentată și în instanța de la locul unde filiala sau reprezentanța își are sediul.”

Atunci când nu este cunoscut autorul și răspânditorul informației, potrivit art. 283 al Codului de procedură civilă, cererea va fi depusă instanței de la domiciliul sau sediul petiționarului.

Reclamantului îi revine sarcina de a determina corect instanța competentă să judece pricina civilă pe care intenționează să o pună pe rolul instanței judecătorești, iar în cazul în care reclamantul se adresează la o instanță care nu este competentă să judece pricina, în temeiul art. 170 alin. 1 b) din Codul de procedură civilă, judecătorul restituie cererea prin încheiere susceptibilă cu recurs. Totuși, dacă instanța a primit cererea de chemare în judecată spre examinare cu încălcarea regulilor de competență, judecătorul, în temeiul art. 45 alin. 2 lit. b) din Codul de procedură civilă, printr-o încheiere susceptibilă cu recurs, va dispune strămutarea pricinii la instanța competentă.

Articolul 22.

Asigurarea acțiunii

(1) Concomitent cu depunerea cererii prealabile către mass-media, în scopul prevenirii unei pagube iminente, reclamantul poate solicita instanței de judecată aplicarea măsurilor de asigurare a acțiunii.

(2) Cererea de asigurare a acțiunii prevăzută la alin. (1) se examinează la prezentarea actelor care confirmă expedierea sau înmînarea cererii prealabile.

(3) La cererea reclamantului, instanța de judecată poate aplica următoarele măsuri de asigurare a acțiunii:

a) interdicția de a răspîndi informația contestată;

b) aplicarea sechestrului pe tirajul care conține informația contestată;

c) interdicția de a distruge înregistrările audio și video.

(4) Instanța de judecată poate aplica măsurile de asigurare stipulate la alin. (3) lit. a) și b) doar dacă reclamantul demonstrează că ar putea suporta prejudicii care nu ar putea fi compensate prin despăgubirile ulterioare și că măsura de asigurare a acțiunii depășește interesul public de a cunoaște această informație.

(5) Nu se admite aplicarea sechestrului pe bunurile pîrîtului, inclusiv pe contul bancar, pentru asigurarea pretențiilor privind compensarea prejudiciului moral.

(6) Dacă persoana nu a depus cerere de chemare în judecată în termenul stabilit la art. 17 alin.(1), măsura de asigurare a acțiunii își pierde efectele.

Regulile generale cu privire la asigurarea acțiunii sunt prevăzute în art.art. 174-182 din Codul de procedură civilă. Asigurarea acțiunii reprezintă un mijloc eficient de protecție a drepturilor subiective ale reclamantului care fac obiectul acțiunii civile cu privire la defăimare, care se dispune de către instanța de judecată în situația în care există temeuri de a considera că pot apărea dificultăți în soluționarea cauzei sau executarea hotărârii ar deveni imposibilă. Asigurarea acțiunii se va dispune doar la solicitarea participanților la proces și doar dacă cel care solicită asigurarea acțiunii dovedește că există riscul apariției dificultăților în soluționarea cauzei sau a imposibilității executării hotărârii. Potrivit art. 1, acest risc trebuie să fie iminent. Alin. 4 sugerează că măsurile de asigurare menționate în alin. 3 lit. a) și b) vor fi dispuse doar dacă prejudiciul eventual cauzat nu va putea fi compensat prin despăgubirile ulterioare, iar măsura de asigurare depășește interesul public de a cunoaște informația.

1. Potrivit alin. 1, în scopul prevenirii riscurilor descrise în paragraful anterior, doar reclamantul poate solicita instanței de judecată aplicarea măsurilor de asigurare a acțiunii prevăzute de alin. 3.

Cererea de asigurare a acțiunii poate fi formulată imediat după depunerea cererii prelabile către mass-media, adică până la depunerea cererii de chemare în judecată, sau în orice moment ulterior.

2. Cererea de asigurare a acțiunii depusă până la înaintarea cererii de chemare în judecată, trebuie să preceadă depunerea cererii prelabile. Potrivit alin. 2, la cererea de asigurare a acțiunii trebuie să se anexeze dovada înmânării sau expedierii cererii prelabile. Din alin. 2 reiese implicit că la cererea de asigurare a acțiunii trebuie anexată și copia cererii prelabile. Mai mult, fără textul cererii prelabile, judecătorul nu va putea stabili obiectul disputei și dispune asigurarea acțiunii. Măsura de asigurare a acțiunii depusă în baza cererii prelabile își va pierde efectul după expirarea termenului prevăzut de art. 17 alin. 1 al Legii (a se vedea art. 22 alin. 6 al Legii).

În cazul în care, la depunerea cererii de asigurare a acțiunii instanța va constata că lipsește dovada intentării procedurii prelabile, ea va emite o încheiere de restituire a cererii de asigurare cu explicarea dreptului de a depune cererea prelabilă. După înlăturarea impedimentului legal respectiv, reclamantul se poate adresa din nou cu cererea de asigurare a acțiunii.

Potrivit art. 177 al Codului de procedură civilă, instanța urmează să examineze cererea de asigurare chiar în ziua depunerii ei, fără a-l înștiința pe pârât, cu emiterea unei încheieri de aplicare a măsurii de asigurare a acțiunii sau, dacă este neîntemeiată, să emită o încheiere de respingere a cererii.

3. În cazul în care instanța consideră că există temeuri suficiente și justificate de asigurare a acțiunii, la cererea reclamantului, ea poate aplica următoarele măsuri de asigurare a acțiunii:

- a) interdicția de a răspândi informația contestată;
- b) aplicarea sechestrului pe tirajul care conține informația contestată;
- c) interdicția de a distruge înregistrările audio și video.

Prima măsură de asigurare a acțiunii urmărește scopul de a proteja împotriva informației care încă nu a fost răspândită. Prin urmare, ea nu va fi dispusă în cazul în care informația contestată a fost deja răspândită anterior și se dorește doar stoparea procesului de răspândire. Această măsură de asigurare a acțiunii va putea fi dispusă atât față de autorul informației, cât și față de răspânditorul informației.

Aplicarea sechestrului pe tiraj urmărește același scop, însă după ce informația a fost deja imprimată de un terț. Aici trebuie făcută o distincție între imprimarea doar a informa-

ției contestate și situația în care informația contestată face parte dintr-un ziar, care conține și altă informație. În cea de-a doua situație, instanțele judecătorești nu vor sechestra tirajul, însă vor aplica măsura de asigurare din alin. 3 lit. a). În această situație, răspânditorul ar putea face imposibilă citirea informației contestate, însă va putea răspândi cealaltă informație din tiraj.

Interdicția de a distruge înregistrările urmărește scopul de a preveni dificultățile în examinarea cauzei, adică imposibilitatea pentru el de a proba care a fost conținutul exact al emisiunii audio sau video. Această măsură de asigurare nu va fi dispusă în cazul în care reclamantul are deja înregistrarea audio sau video.

Lista măsurilor de asigurare din alin. 3 nu este una exhaustivă. În litigiile cu privire la defăimare pot fi aplicate și alte măsuri de asigurare prevăzute la art. 175 din Codul de procedură civilă. Această concluzie rezultă din prevederea inclusă la alin. 5 din prezentul articol, potrivit căreia măsură de asigurare a acțiunii poate fi și aplicarea sechestrului pe bunurile pârâtului, inclusiv pe contul bancar, însă acestea nu pot avea drept scop asigurarea pretențiilor ce țin de compensarea prejudiciului material.

4. Măsura de asigurare a acțiunii prin instituirea interdicției de a răspândi informația contestată, precum și aplicarea sechestrului pe tirajul care conține informația contestată, pot fi aplicate de către instanța de judecată doar dacă reclamantul demonstrează că ar putea suporta prejudicii care nu ar putea fi compensate prin despăgubirile ulterioare și că măsura de asigurare a acțiunii depășește interesul public de a cunoaște această informație. Deși judecătorul trebuie să examineze interesul public de a cunoaște informația contestată, el nu va prejudicia cauza. El doar se va pronunța asupra aparențelor existente în momentul depunerii cererii de asigurare a acțiunii care reies din cererea de asigurare a acțiunii.

5. Potrivit alin. 5, nu se admite aplicarea sechestrului pe bunurile pârâtului, inclusiv pe contul bancar, pentru asigurarea pretențiilor privind compensarea prejudiciului moral. Această normă a fost introdusă în baza faptului că cuantumul prejudiciului moral solicitat de reclamant este foarte rar satisfăcut integral de instanțele de judecată, iar sechestrul urmează a fi aplicat pe suma solicitată. Pe de altă parte, practica existentă până în 2010 confirma că asemenea sechestre se solicitau, mai degrabă, pentru a pune pârâtul într-o situație dificilă decât pentru a asigura executarea eventualei hotărâri judecătorești.

6. Alin. 6 instituie regula potrivit căreia măsura de asigurare a acțiunii își pierde efectele dacă persoana nu a depus cererea de chemare în judecată în termen de 30 de zile de la data primirii răspunsului la cererea prealabilă sau de la data expirării termenului pentru examinarea cererii prelabile. În aceste situații, judecătorul sau instanța de judecată care a ordonat măsura de asigurare va dispune, din oficiu sau la cererea pârâtului, anularea măsurii de asigurare a acțiunii.

Potrivit art. 108 alin. 2 din Codul de procedură civilă, instanța de judecată va dispune anularea măsurii de asigurare în ședință de judecată, comunicând despre acest fapt persoanelor implicate, însă neprezentarea lor nu împiedică anularea măsurii. Această procedură, în litigiile cu privire la defăimare, poate fi considerată o cale de verificare a intenției reclamantului privind litigiul, întrucât, în cadrul acestei ședințe, el poate să prezinte cererea de chemare în judecată, să solicite repunerea în termen și să solicite menținerea măsurii de asigurare, dacă va prezenta motive întemeiate că a fost în imposibilitate de a depune acțiunea în instanță.

Articolul 23. Succesiunea în drepturi

(1) Dacă reclamantul a decedat după depunerea cererii de chemare în judecată, însă înainte de pronunțarea hotărârii, se admite succesiunea în drepturi, cu excepția pretențiilor privind compensarea prejudiciului moral.

(2) Dacă reclamantul a decedat după pronunțarea hotărârii în primă instanță, iar prin hotărâre s-a dispus compensarea prejudiciului moral, succesiunea în drepturi se admite și în partea compensațiilor morale acordate de prima instanță.

Succesiunea în drepturile procedurale este o instituție de drept care permite continuarea procesului de apărare a drepturilor lezate ale persoanei decedate, de către succesorul ei în drepturi. Art. 23 nu limitează succesiunea în drepturi în ceea ce privește prejudiciul material cauzat prin defăimare și redresarea nepecuniară (publicarea dezmințirii, acordarea dreptului la replică, exprimarea scuzelor), însă limitează dreptul de a succeda pretențiile cu privire la repararea prejudiciului moral.

Legea distinge efectele succesiunii în funcție de momentul survenirii decesului în raport cu pronunțarea hotărârii judecătorești pe marginea fondului cererii de chemare în judecată. Dacă reclamantul a decedat până la pronunțarea hotărârii, succesorul nu poate succeda suferințele cauzate defunctului prin defăimare și, prin urmare, nu va putea să solicite repararea prejudiciului moral. Dacă decesul reclamantului are loc după pronunțarea hotărârii, succesiunea în drepturi se efectuează doar în privința pretențiilor de compensare a prejudiciului moral admise de prima instanță, chiar dacă pretențiile cu privire la repararea prejudiciului moral au fost admise doar în parte.

Momentul pronunțării hotărârii este considerat momentul pronunțării hotărârii de către judecător, indiferent dacă hotărârea redactată integral este disponibilă sau nu în acel moment. Prin urmare, prezintă importanță momentul pronunțării dispozitivului hotărârii, indiferent dacă reclamantul decedat a reușit sau nu să ia cunoștință de hotărârea redactată.

Analiza acestui articol urmează a fi efectuată în coroborare cu prevederea art. 20 alin. 1 lit. b), potrivit căreia acțiunea cu privire la defăimare poate fi depusă în numele persoanei decedate de către persoana interesată, însă fără dreptul de a cere compensarea prejudiciului moral.

Articolul 24. Sarcina probațiunii

(1) Reclamantul trebuie să dovedească următoarele:

- a) pîrîtul a răspîndit informația;
- b) informația îl vizează și este defăimătoare;
- c) informația constituie o relatare cu privire la fapte și este în esență falsă; sau
- d) judecata de valoare nu se bazează pe un substrat factologic suficient;
- e) existența și quantumul prejudiciului cauzat.

(2) Pîrîtul trebuie să dovedească următoarele:

- a) informația nu este defăimătoare și/sau nu îl vizează pe reclamant;
- b) informația constituie o judecată de valoare care se bazează pe un substrat factologic suficient;
- c) la momentul răspîndirii informației, deși a luat toate măsurile de diligență, nu putea ști că prin acțiunile sale contribuie la răspîndirea relatărilor false cu privire la fapte sau a judecăților de valoare fără substrat factologic suficient;
- d) informația răspîndită este de interes public.

(3) În cazurile ce vizează restrângerea libertății de exprimare, refuzul pârâtului de a dezvălui un secret profesional sau sursa de informare nu constituie temei suficient pentru admiterea acțiunii.

La examinarea acțiunii privind dezmințirea informațiilor care lezează onoarea, demnitatea sau reputația profesională, sarcina probațiunii revine atât reclamantului, cât și pârâtului. O normă care reglementează sarcina probațiunii în cauzele în defăimare este prevăzută și în art. 16 alin. 2 al Codului civil. Norma din art. 16 alin. 2 din Codul civil este una generală și pe alocuri contrară prevederilor art. 24 al Legii. Spre exemplu, art. 16 prevede în termeni absoluți că veridicitatea informației urmează a fi dovedită de către pârât, iar omisiunea de a face acest lucru duce la admiterea acțiunii. Art. 24, în alin. 1 și 2 prevede o altă sarcină a probațiunii. Legea este una organică, ca și Codul civil. Totuși, ea este una specială și adoptată după intrarea în vigoare a Codului civil. Din acest motiv, sarcina probațiunii în cauzele cu privire la defăimare va fi reglementată de art. 24 al Legii, iar art. 16 alin. 2 al Codului civil va fi tratat ca o normă desuetă.

1. Potrivit alin. 1, reclamantul trebuie să demonstreze că pârâtul a răspândit informația pe care se bazează acțiunea. Reclamantul trebuie să aducă dovezi că informația răspândită îl vizează și este defăimătoare. Cu alte cuvinte, ține de sarcina reclamantului să dovedească caracterul defăimător al informației pentru el (a se vedea art. 7 alin. 2 lit. b) și art. 7 alin. 4 lit. b) ale Legii).

Tot reclamantul trebuie să demonstreze că informația constituie o relatare cu privire la fapte, și nu o judecată de valoare, iar pârâtul - viceversa (a se vedea 24 alin. 2 b) al Legii). În cazul existenței în momentul adoptării hotărârii a unui dubiu rezonabil că informația este o relatare de fapt sau o judecată de valoare, se va considera că este vorba de o judecată de valoare (a se vedea art. 25 alin. 3 al Legii).

Atât reclamantul, cât și pârâtul trebuie să dovedească caracterul fals al relatărilor cu privire la fapte sau că judecata de valoare nu se bazează pe un substrat factologic suficient. Cu alte cuvinte, atât reclamantul, cât și pârâtul trebuie să aducă probe în acest sens. În cazul existenței în momentul adoptării hotărârii a unui dubiu rezonabil în acest sens, el urmează a fi interpretat împotriva restricționării libertății de exprimare (a se vedea art. 25 alin. 6 al Legii), adică pretenția urmează a fi respinsă.

Existența prejudiciului în cauzele privind defăimarea nu poate fi prezumată. Reclamantul urmează să probeze existența și quantumul prejudiciului material și moral cauzat. Dacă existența prejudiciului nu a fost dovedită, pretențiile cu privire la compensarea prejudiciului urmează a fi respinse. Dacă totuși existența prejudiciului moral a fost dovedită, însă nu a fost în mod rezonabil dovedită întinderea acestuia, se va acorda o compensație în mărime de 1 leu (a se vedea art. 25 alin. 4 al Legii).

2. Pârâtul trebuie să facă dovada că informația răspândită nu este defăimătoare și/sau că nu îl vizează pe reclamant. În cazul în care pârâtul pretinde că informația răspândită este o judecată de valoare, el trebuie să dovedească acest fapt. Dacă pârâtul acceptă că relatări-le se referă la fapte, alt nu trebuie să dovedească acest fapt. Pârâtul, de asemenea, trebuie să aducă probe care ar confirma că relatări-le sale cu privire la fapte corespund realității, sau că judecata de valoare se bazează pe un substrat factologic suficient.

Odată dovedit că cele răspândite de el sunt defăimătoare și sunt false (în cazul relatărilor cu privire la fapte) sau nu se bazează pe un substrat factologic suficient (în cazul judecăților de valoare), pârâtul trebuie să aducă dovada că, în momentul răspândirii informației, deși a luat toate măsurile de diligență, nu putea ști că prin acțiunile sale contribuie la răspândirea relatărilor false cu privire la fapte sau a judecăților de valoare fără substrat factologic suficient. Dacă va putea dovedi acest fapt, el va putea pretinde garanțiile prevăzute de art. 29 alin. 2 și 5 ale Legii. De asemenea, pârâtul trebuie să prezinte probe sau să argumenteze de ce informația răspândită este de interes public. Sintagma „interes public” este definită în art. 2 al Legii.

3. Potrivit alin. 3, în cazurile ce vizează restrângerea libertății de exprimare, refuzul pârâtului de a dezvălui un secret profesional sau sursa de informare nu constituie suficient temei pentru admiterea acțiunii. Această normă se referă în principal la sursele jurnalistice sau anonimatul autorului articolului sau folosirea pseudonimului. Pentru mai multe detalii în privința nedeazăluirii surselor, a se vedea art. 13 al Legii. Potrivit art. 18 din Legea presei, dacă s-au publicat informații sub pseudonimul autorului sau fără indicarea sursei de informare, publicațiile periodice și agențiile de presă nu sunt în drept să divulge sursa de informare sau pseudonimul autorului fără consimțământul lor. În cazul în care nu a fost primit un asemenea consimțământ, răspunderea pentru răspândirea informațiilor defăimătoare îi revine organului de informare în masă care le-a publicat.

Din alin. 3 reiese că, dacă a refuzat să dezvăluie sursele sau secretul profesional, pârâtul își asumă responsabilitatea pentru informația răspândită. Astfel, el va putea prezenta probe pentru a dovedi adevărul informației răspândite ca și cum aceasta ar fi fost informația sa.

Articolul 25.

Prezumții în cauzele cu privire la defăimare

(1) Orice dubiu rezonabil cu privire la acordarea statutului de persoană privată sau publică se interpretează în favoarea acordării statutului de persoană publică.

(2) Orice dubiu rezonabil cu privire la acordarea statutului de interes public sau curiozitate se interpretează în folosul acordării statutului de interes public.

(3) Orice dubiu rezonabil cu privire la acordarea statutului de judecată de valoare sau relatare cu privire la fapte se interpretează în favoarea acordării statutului de judecată de valoare.

(4) Orice dubiu rezonabil cu privire la existența și quantumul prejudiciului moral se interpretează în favoarea acordării unei compensații de 1 leu.

(5) Orice dubiu rezonabil cu privire la buna-credință a persoanei care a efectuat o investigație jurnalistică se interpretează în favoarea bunei-credințe.

(6) Orice alt dubiu care nu este demonstrat conform regulilor prescrise de lege se interpretează împotriva restricționării libertății de exprimare.

Reprezintă prezumție recunoașterea unui fapt ca autentic din punct de vedere juridic până la proba contrară. Introducerea prezumțiilor este deosebit de importantă din punct de vedere practic, având în vedere sarcina probațiunii din art. 24 al Legii.

În procedura civilă judecătorul trebuie să stabilească cu certitudine faptele pe care le va invoca ulterior în hotărâre. Uneori este greu de a stabili cu certitudine un fapt, când versiunea părților cu privire la fapte este contradictorie. Din acest motiv, legiuitorul a introdus prezumțiile de la care trebuie să pornească judecătorul când există un dubiu rezonabil cu privire la faptele importante pentru soluționarea unei acțiuni de defăimare. Art. 25 nu se referă la orice dubiu, ci doar la cel care este rezonabil în momentul adoptării hotărârii. Îi revine judecătorului să decidă, la adoptarea hotărârii, dacă dubiul a fost rezonabil sau nu. În cazul în care dubiul nu a fost rezonabil, judecătorul va expune faptele și argumentele sale în favoarea acestei versiuni a faptelor. În cazul în care dubiul va fi rezonabil, judecătorul va nota acest fapt în hotărâre și va aplica prezumția.

Textele alin. 1-5 sunt clare și nu necesită comentarii suplimentare. Alin. 6 se referă la orice alt dubiu decât cele menționate în alin. 1-5. Acestea ar putea fi dubiile cu privire la adevărul faptelor relatate, caracterul defăimător al informației, posibilitatea identificării reclamantului etc. Aceste dubii se interpretează împotriva restricționării libertății de exprimare.

Articolul 26. Dezmințirea

(1) Orice persoană este în drept să ceară în instanța de judecată dezmințirea relatărilor false și defăimătoare cu privire la fapte.

(2) În cazul în care instanța de judecată va stabili că acțiunea cu privire la răspîndirea informației false și defăimătoare este întemeiată, iar reclamantul solicită publicarea unei dezmințiri, instanța va dispune dezmințirea relatărilor false și defăimătoare, indicînd în dispozitivul hotărîrii textul dezmințirii.

(3) Instanța de judecată va dispune efectuarea dezmințirii în cel mai potrivit mod pentru restabilirea drepturilor reclamantului. Dacă informația falsă și defăimătoare a fost răspîndită prin intermediul mass-mediei, instanța va obliga mass-media care a răspîndit această informație să publice și/sau să răspîndească dezmințirea la aceeași rubrică, pagină, în același program, la aceeași oră sau în același ciclu de emisiuni. În cazul în care informația falsă și defăimătoare a fost răspîndită prin alte mijloace decît mass-media, instanța va stabili aceeași modalitate de dezmințire sau, după caz, alta adecvată situației.

(4) Dacă mass-media sau, după caz, autorul informației se află în imposibilitatea de a publica dezmințirea, instanța de judecată va obliga mass-media sau, după caz, autorul informației să publice dezmințirea în alt mijloc de informare în masă cu o rază similară de acoperire sau difuzare. Dacă ultimul va refuza publicarea dezmințirii, persoana obligată să publice dezmințirea va plăti reclamantului o compensație în mărime de la 50 la 5000 de unități convenționale.

(5) Mass-media scrisă va insera dezmințirea sub titlul „Dezmințire”. Textul dezmințirii va fi scris cu aceleași caractere ca și informația dezmințită.

(6) Mass-media va publica dezmințirea în termenul stabilit de instanța de judecată. În cazul în care publicația sau emisiunea urmează să apară cu depășirea termenului stabilit de instanță, dezmințirea va fi făcută în următorul număr sau emisiune.

1. Art. 26 se referă la „dezmințire” ca la modalitatea tradițională și cea mai importantă de restabilire a drepturilor lezate prin defăimare. Acest termen a fost definit în art. 2 al Legii. Urmează a fi făcută distincția între dezmințire, replică, rectificare și exprimarea scuzelor. A se vedea în acest sens art. 2 al Legii. Dezmințirea nu se poziționează ca o sancțiune, ci ca o formă de restabilire a dreptului lezat.

După cum prevede art. 7 alin. 3 al Legii, pot fi dezmințite relatările cu privire la faptele false. Art. 7 alin. 5 prevede că dezmințirea poate fi dispusă și în cazul judecăților de valoare care nu se bazează pe un substrat factologic suficient. În acest caz, vor fi dezmințite faptele pe care s-a bazat judecata de valoare, și nu judecata de valoare însăși. Dezmințirea unor opinii este illogică și arată absurd.

Chiar și dacă pârâtul a fost de bună-credință și a acționat cu diligență, atît timp cît au fost răspîndite informații false, la cerere, instanța de judecată va dispune dezmințirea acestora. Excepție sunt doar situațiile stipulate de art. 28 alin. 1 al Legii.

2. Dezmințirea poate fi dispusă de instanța de judecată doar în cazul în care sunt întrunite elementele menționate în art. 7 al Legii și este admisă cererea de chemare în judecată. Vor fi dezmințite doar informațiile care au stat la baza acțiunii, și nu alte informații, însă doar în măsura în care s-a stabilit că acestea nu corespund realității.

Dezmințirea nu poate fi dispusă de către instanța de judecată din oficiu, ci doar dacă reclamantul solicită acest lucru. Textul dezmințirii urmează a fi anexat la cererea de chemare în judecată (a se vedea art. 18 alin. 3 al Legii). Textul dezmințirii se va indica în dispozitivul hotărîrii. În funcție de faptul că acțiunea se admite integral sau în parte, textul dezmințirii

indicat în dispozitivul hotărârii ar putea reproduce integral sau doar parțial dezmințirea prezentată de reclamant. De asemenea, judecătorul ar putea ajusta textul dezmințirii prezentat de reclamant, însă fără a depăși limitele acțiunii.

3. Pentru reabilitarea adecvată a reclamantului, este necesar ca dezmințirea să ajungă la cercul de persoane care au avut acces la informația defăimătoare. Instanța de judecată va dispune efectuarea dezmințirii în cel mai potrivit mod pentru restabilirea drepturilor reclamantului. Dacă informația falsă și defăimătoare a fost răspândită prin intermediul mass-media, instanța va obliga instituția mass-media care a răspândit această informație să publice și/sau să răspândească dezmințirea la aceeași rubrică, pagină, în același program, la aceeași oră sau în același ciclu de emisiuni. În cazul în care informația falsă și defăimătoare a fost răspândită prin alte mijloace decât mass-media, instanța va dispune efectuarea dezmințirii în modul în care a fost răspândită informația. În cazul în care acest lucru este imposibil din pricina unor circumstanțe obiective, instanța va solicita reclamantului să indice modul în care dezmințirea urmează să fie făcută.

Dacă informația defăimătoare a fost răspândită într-un cerc mai restrâns, care nu implică mass-media, există o libertate foarte mare de a identifica modalitatea adecvată a dezmințirii: de exemplu, într-o întreprindere sau într-un bloc locativ modalitatea de dezmințire ar putea fi acordarea cuvântului la adunarea colectivului, acționarilor sau locatarilor. Dacă mijloacele de răspândire au fost scrisorile sau cererile expediate în organizații, este logic să se recurgă la aceleași mijloace pentru dezmințirea organizației calomnioase.

În cazul în care un document emis de o organizație conține informații care lezează onoarea, demnitatea și reputația profesională, instanța de judecată o obligă să înlocuiască documentul (art. 16 alin. 5 al Codului civil).

Deși mijlocul de informare în masă a publicat dezmințirea, persoana vizată în această informație ar putea să pretindă că ea nu a fost făcută în modul corespunzător. Dezmințirea va fi făcută din nou doar dacă inițial ea nu a fost adecvată ca formă și conținut.

4. Alineatul 4 se referă la situația în care instituția mass-media care a răspândit informația nu mai apare, indiferent dacă aceasta există de drept. În acest caz, instanța de judecată va obliga instituția mass-media în cauză sau, după caz, autorul informației să publice dezmințirea în alt mijloc de informare în masă cu o rază similară de acoperire sau difuzare pe contul părților. Și în acest caz urmează a fi respectate prevederile alin. 3.

Dacă pârâtul nu va putea asigura publicarea dezmințirii în alt mijloc de informare în masă, el va plăti reclamantului o compensație în mărime de la 50 la 5000 de unități convenționale. Cu o astfel de sumă compensatorie se poate presupune că persoana lezată ar putea cumpăra acel spațiu scris sau de emisie pentru a publica dezmințirea. Costul spațiului comercial în mass-media (1 cm² în presa scrisă, 1 min. emisie în presa electronică) ar trebui să constituie un criteriu important pentru judecător atunci când stabilește mărimea exactă a compensației.

Convertirea dezmințirii poate avea loc în faza examinării cauzei sau în faza executării. În faza examinării cauzei, compensația poate fi acordată doar dacă reclamantul consimte acest lucru. În etapa executării hotărârii, acest fapt poate avea loc prin schimbarea modului de executare a hotărârii, în temeiul art. 252 din Codul de procedură civilă. Cererea de schimbare a modului de executare poate fi depusă atât de reclamant sau pârât, cât și de executorul judecătoresc (a se vedea art. 77 alin. 1 din Codul de executare).

5. Alin. 5 se referă la modul de efectuare a dezmințirii în mass-media scrisă. Pârâtul va insera dezmințirea sub titlul „Dezmințire”. Textul dezmințirii va fi scris cu aceleași caractere ca și informația care a stat la baza hotărârii.

Nu se admite redactarea și comentarea textului dezmințirii în compartimentul în care se publică dezmințirea. Dacă acest lucru are loc, iar comentariile denaturează dezmințirea, hotărârea instanței judecătorești se consideră neexecutată.

6. Art. 16 alin. 4 al Codului civil prevede că dezmințirea urmează a fi făcută în cel mult 15 zile de la data intrării în vigoare a hotărârii judecătorești. Din alin. 6 reiese că acest termen nu este unul imperativ pentru judecător, care poate prevede un alt termen pentru efectuarea dezmințirii. Totuși, în cazul în care termenul efectuării dezmințirii nu este indicat în hotărârea judecătorească, ea urmează a fi efectuată în termen de 15 zile de la data la care hotărârea judecătorească devine definitivă. În cazul în care publicația sau emisiunea urmează să apară cu depășirea termenului stabilit de instanță, sau în cazul în care un termen nu a fost stabilit, cu depășirea termenului prevăzut de art. 16 alin.4 din Codul civil, dezmințirea va fi făcută în următorul număr sau emisiune.

După cum reiese din art. 435 din Codul de procedură civilă, recursul împotriva unei astfel de hotărâri judecătorești nu suspendă obligația de a publica dezmințirea. Totuși, pârâtul poate solicita Curții Supreme de Justiție suspendarea efectuării acesteia.

Articolul 27. Dreptul la replică

(1) Orice persoană ale cărei drepturi sau interese au fost lezate prin răspândirea unor judecăți de valoare fără substrat factologic suficient are dreptul la replică.

(2) Replica se va referi numai la informația defăimătoare contestată, va fi expusă în termeni decenti și nu va conține amenințări sau comentarii marginale.

(3) Publicarea sau difuzarea replicii se face în modul și în condițiile prevăzute pentru publicarea sau difuzarea dezmințirii.

1. Dreptul la replică constituie posibilitatea de a oferi propria opinie ca răspuns la opiniile expuse într-un material dintr-un mijloc de informare în masă. Spre deosebire de dezmințire, replica va fi acordată doar pentru răspândirea judecăților de valoare fără substrat factologic suficient și doar în cazul în care defăimarea a avut loc prin mass-media.

Dreptul la replică va fi acordat doar la cerere. El nu va fi acordat în privința informației pentru care a fost dispusă dezmințirea. Totuși, acest fapt nu exclude situația în care reclamantul să solicite în aceeași acțiune dezmințirea unor pasaje și dreptul la replică în privința altor pasaje din același material sau articol.

2. Replica se va referi numai la informația defăimătoare contestată. Ea va fi expusă în termeni decenti și nu va conține amenințări sau comentarii marginale. Textul replicii va fi anexat la cererea de chemare în judecată și indicat în dispozitivul hotărârii judecătorești. Scopul replicii este de a veni cu explicații la opinii, și nu de a ofensa sau jigni pârâtul. Judecătorul nu va admite ca replica indicată în dispozitivul hotărârii să fie expusă în termeni indecenți sau să conțină amenințări, sau comentarii marginale.

3. Publicarea sau difuzarea replicii se face în modul și în condițiile prevăzute pentru publicarea sau difuzarea dezmințirii, adică în condițiile art. 26 al Legii. Orice prevedere cu privire la dezmințire se va aplica prin analogie în cazul replicii, dacă acest lucru este obiectiv posibil și nu contravine naturii replicii în comparație cu cea a dezmințirii.

Dreptul la replică trebuie înțeles sub două aspecte separate: dreptul la replică așa cum este acesta asigurat de instanța de judecată și dreptul la replică ca aspect de autoreglementare profesională. Jurnalismul profesionist cere informarea din cel puțin două surse, prezentarea pozițiilor tuturor părților unei controversă. Pentru opinii, replica este singura modalitate de restabilire a drepturilor vătămate. Publicului i se oferă o sursă alternativă de informație. Însă, în baza Legii cu privire la libertatea de exprimare, judecătorul nu poate dispune publicarea replicii în orice caz când asta ar fi de dorit în ideea că ar prezenta o viziune utilă sau chiar necesară aprecierii obiective a situației, ci doar în cazul în care a admis o acțiune de apărare a onoarei, demnității și reputației profesionale pentru că judecățile de

valoare expuse nu aveau o bază factologică suficientă. Astfel, în situația în care judecățile de valoare contestate în judecată au o bază factologică suficientă, însă articolul/emisiunea este părtinitoare din cauza unilateralității, a faptului că viziunea diferită nu este prezentată, deși ea există, în baza Legii cu privire la libertatea de exprimare, judecătorul va respinge acțiunea și nu va dispune publicarea unei replici. Reclamantul ar putea totuși avea șansa de a i se publica replica în virtutea existenței altor legi, speciale, care reglementează activitatea unor instituții mass-media - în mod special, de regulă, norme mai stricte sunt impuse prin legislația audiovizuală, în virtutea conceptului că frecvențele radio sunt resurse limitate, de aceea toate instituțiile audiovizuale trebuie să respecte pluralismul de opinie. Astfel, reclamantul va verifica dacă există o lege specială care reglementează activitatea mijlocului de informare care l-a lezat și, dacă nu există (spre exemplu, până în acest moment nu există o lege care să reglementeze presa Internet), ar putea apela și la organele de autoreglementare jurnalistică (Consiliul de Presă etc.) ca o modalitate de presiune extrajudicială.

Articolul 28.

Exonerarea de răspundere a mass-mediei pentru preluarea informațiilor

(1) Responsabilitatea mass-mediei pentru preluarea relatărilor false cu privire la fapte și/sau a judecăților de valoare fără substrat factologic suficient nu survine în cazul în care aceste informații au fost răspândite:

- a) în documentele sau comunicatele autorităților publice;
- b) în cadrul ședințelor autorităților publice, de către persoanele care exercită funcții publice sau persoanele invitate pentru a participa la aceste ședințe;
- c) în cadrul urmăririi penale sau al unui proces judiciar, de către participanții la proces, inclusiv martorii, de organul de urmărire penală sau instanța de judecată;
- d) în cererile, scrisorile sau plîngerile cu privire la încălcarea drepturilor și intereselor legitime, expediate autorităților publice pentru examinare.

(2) Mass-media nu poartă răspundere materială pentru preluarea cu bună-credință a relatărilor false cu privire la fapte și/sau a judecăților de valoare fără substrat factologic suficient, care vizează chestiuni de interes public, dacă acestea:

- a) se conțin în comunicatele de presă ale altor persoane decît autoritățile publice;
- b) se conțin în creațiile de autor, care nu pot fi redactate, sau în emisiunile difuzate în direct;
- c) se conțin în declarațiile, scrise sau verbale, ale altor persoane;
- d) au fost răspândite anterior de alte mass-media;
- e) cad sub incidența altor cazuri stabilite de lege.

(3) În cazul exonerării de răspundere în temeiul alin. (2), mass-media poate fi obligată să dezmințască relatările false cu privire la fapte sau să acorde dreptul la replică.

(4) Mass-media nu este exonerată de răspundere dacă subscrie informației.

Art. 28 se referă la exonerarea de răspundere a mass-media atunci când răspândește informații false preluate de la alte persoane, aceasta fiind unica situație în care responsabilitatea mass-media poate fi înlăturată de drept. Termenul „mass-media” este definit în art. 2 al Legii. Art. 28 alin. 1 se referă la situațiile în care este înlăturată orice responsabilitate iar alin. 2 se referă la înlăturarea doar a răspunderii materiale. Alin. 4 prevede că garanțiile din alin. 1 și alin. 2 nu se aplică în cazul în care mass-media subscrie informației. Prin adoptarea acestui articol, art. 27 al Legii presei a căzut în desuetudine.

Ținând cont că informația s-a dovedit a fi falsă, răspunderea materială va fi purtată doar de răspânditorul primar al informației. Dacă răspânditorii din alin. 1 au transmis informația presei sau trebuia să cunoască că ea poate fi preluată de presă și astfel răspândită pe larg, atunci, când va adopta hotărârea, judecătorul va ține cont și de aceste circumstanțe. În cazul alin. 1, judecătorul va obliga răspânditorul primar să facă dezmințirea sau să-și exprime scuzele și să creeze condiții pentru ca dezmințirea sau exprimarea scuzelor să fie preluate de către cel puțin aceeași instituție mass-media. În cazul alin. 2, instituția mass-media respectivă va figura în calitate de copârât și va fi obligată să răspândească dezmințirea, replica sau scuzele (a se vedea alin. 3).

Pentru a invoca art. 28, este important de a stabili dacă informația a fost preluată de mass-media. Pentru a confirma faptul preluării trebuie să fie cunoscut autorul de la care a fost preluată informația. Prin urmare, art. 28 nu se aplică nedivulgării surselor sau a autorului informației (când informația nu a fost răspândită de altcineva anterior). Art. 28 nu se aplică nici în situația în care nu poate fi confirmat dacă informația preluată a fost, de fapt, răspândită. Aceasta este situația în care mass-media induce în eroare că informația a fost răspândită, când acest lucru nu a avut loc sau când acesta denaturează până la falsitate mesajul răspândit. Îi revine pârâtului să dovedească, că informația a fost răspândită anterior de un terț.

1. Potrivit alin. 1, responsabilitatea mass-mediei pentru preluarea informațiilor defăimătoare nu survine în cazul în care aceste informații au fost răspândite: în documentele sau comunicatele autorităților publice; în discursurile din cadrul ședințelor autorităților publice, de către persoanele care exercită funcții publice sau persoanele invitate pentru a participa la aceste ședințe; în mărturiile sau luările de cuvânt din cadrul urmăririi penale sau al unui proces judiciar, de către participanții la proces, inclusiv martori, de organul de urmărire penală sau instanța de judecată; în cererile, scrisorile sau plângerile cu privire la încălcarea drepturilor și intereselor legitime, expediate autorităților publice pentru examinare.

a. Sintagmele „document” și „comunicat” ale autorității publice sunt definite în art. 2 al Legii.

b. Prin „discursuri” înțelegem orice alocuțiuni făcute verbal și cu acordul organizatorului evenimentului, indiferent dacă textul alocuțiunii a fost în prealabil coordonat cu conducerea autorităților publice. Sintagma „ședințe ale autorităților publice” semnifică orice ședințe ale autorităților ce fac parte din puterile executivă, legislativă sau judecătorească, inclusiv persoanele juridice de drept privat care prestează servicii de utilitate publică. Garanția se extinde doar asupra discursurilor „persoanelor care exercită funcții publice” și persoanelor „invitate pentru a participa la aceste ședințe”, dacă ultimele nu reprezintă „persoane care exercită funcții publice”. Invitația poate avea orice formă, însă trebuie să fie adresată persoanei concrete sau organizației pe care o reprezintă. Ține de sarcina mass-media de a stabili până la publicare dacă persoana a fost invitată. Acest lucru ar putea fi desprins din agenda evenimentului și lista alocuțiunilor.

c. Lit. c) a fost introdusă ca urmare a prevederii imunității din art. 8 b) al Legii. Pentru mai multe detalii în acest sens a se vedea comentariul acestei norme.

d. Ca și în cazul lit. c), lit. d) a fost introdusă ca urmare a prevederii imunității din art. 8 c) al Legii. Pentru mai multe detalii în acest sens a se vedea comentariul acestei norme. În cazul în care aceste plângeri ajung să fie difuzate în mass-media, iar informațiile sunt false, trebuie să se stabilească cine este vinovat că aceste informații au ajuns în mass-media. Dacă acesta este petiționarul, el va purta răspundere, imunitatea din art. 8 lit. c) nefiind aplicabilă adresărilor în presă. Dacă autoritățile au fost cele care au transmis mass-mediei conținutul plângerii, iar petiționarul n-a avut vreun rol în acest proces, pentru prejudiciile cauzate persoanei din cauza mediatizării unor fapte neverificate sau a unor opinii excesive vor răspunde autoritățile care au mediatizat plângerea. În cazul în care informația nu a fost răspândită de

autorul documentului, dar a fost obținută neautorizat de la autoritatea publică și ulterior răspândită de către mass-media, art. 28 alin.1 lit. d) va fi inaplicabil, deoarece persoanei lezate nu i-ar fi redresat dreptul, fapt care nu poate fi acceptat într-o astfel de situație.

2. Principiul pus la baza alin. 2 este același care stă la baza alin. 1. De cauzarea prejudiciului patrimonial răspunde răspânditorul primar. Deși alin. 1 se referă la cazurile de exonerare totală a instituției mass-media de răspundere, în cazul alin. 2, exonerarea de răspundere se referă doar la imposibilitatea compensării prejudiciului moral și material. Totuși, instituția mass-media va putea fi obligată să răspândească dezmințirea, replica sau scuzele, deoarece răspânditorul primar ar putea să nu fie în stare să răspândească textul hotărârii judecătorești așa cum a fost preluată informația defăimătoare.

Alin. 2 se va aplica doar dacă preluarea a fost realizată cu bună-credință și doar dacă informațiile răspândite sunt de interes public. Prin bună-credință a mass-mediei se are în vedere respectarea tuturor obligațiilor profesionale și imparțialitatea în prezentarea informației. Una din aceste obligații profesionale este departajarea de declarațiile terților. Buna-credință se prezumă până la proba contrarie (a se vedea art. 25 alin. 5 al Legii), pe care trebuie să o combată reclamantul. Alin. 4 menționează expres că, dacă subscrie informației răspândite, instituția mass-media va răspunde patrimonial la egal cu răspânditorul primar. Sintagma „interes public” a fost definită în art. 2 al Legii.

Alin. 2 se referă la declarațiile ce se conțin în comunicatele de presă ale altor persoane decât autoritățile publice; în creațiile de autor, care nu pot fi redactate, sau în emisiunile difuzate în direct; în declarațiile, scrise sau verbale ale altor persoane; care au fost răspândite anterior de alte instituții mass-media; sau cade sub incidența altor cazuri stabilite de lege.

a. Alin. 2 lit. a) se aplică față de celelalte comunicate de presă decât cele care cad sub incidența alin. 1 lit. a).

b. Presa nu va răspunde pentru răspândirea declarațiilor din creațiile de autor, care nu pot fi redactate, sau în emisiunile difuzate în direct. Nu pot fi redactate declarațiile care după redactare își pierd sensul sau valoarea artistică sau informativă. În cazul emisiunilor difuzate în direct, moderatorul emisiunii nu poate cunoaște ce va spune interlocutorul său și, prin urmare, nu poate răspunde material pentru declarațiile acestuia. Dacă totuși emisiunea a fost difuzată în reluare, atunci lit. b) devine inaplicabilă în privința reluării, însă pârâțul ar putea invoca garanția din alin. 2 lit. c).

c. Presa poate prelua și răspândi cu bună-credință declarațiile terților cu privire la chestiuni de interes public fără a se teme că va fi obligat să plătească compensații (a se vedea hot. CtEDO *Jersild c. Danemarcei*, 23 septembrie 1994). Lit. c) legiferează această regulă. Pentru ca lit. c) să devină aplicabilă, este irelevantă forma în care a fost făcută declarația, atât timp cât poate fi dovedit că declarația a fost făcută. Dacă presa nu poate dovedi că declarația a fost făcută, ea va răspunde ca răspânditor al informației.

d. Ca și în cazul lit. c), în cazul lit. d) instituția mass-media respectivă nu va răspunde pentru declarațiile făcute anterior de o altă instituție mass-media, cu condiția că sunt respectate toate condițiile pentru preluarea informației. Pentru a invoca lit. d), instituția mass-media trebuie să dovedească că informația a fost răspândită de un alt mijloc de informare, că răspândirea a fost făcută anterior și că ea a preluat această informație.

e. Prin lit. e) legiuitorul nu a exclus că legislația poate prevedea și alte situații în care mass-media să fie exonerată de răspundere materială pentru defăimare. Un exemplu în acest sens este cel prevăzut de art. 64/1 alin. 6 al Codului electoral, care prevede că „Răspunderea pentru conținutul materialelor electorale publicitare, difuzate sau publicate, o poartă concurentul electoral.”. Prin „lege” se are în vedere atât actele legislative, cât și alte acte normative.

3. Din art. 28 alin. 3 reiese că în cazul situațiilor care cad sub incidența alin. 2 instituția mass-media ar putea fi obligată să facă dezmințirea sau să acorde dreptul la replică. Deși

exprimarea scuzelor nu este menționată în alin. 3, instituția mass-media poate fi obligată să le răspândească potrivit regulilor generale (în cazul injuriei, a răspândirii informației cu caracter privat).

4. Urmează a fi stabilit dacă instituția mass-media în cauză nu a subscris informației preluate. Tehnica jurnalistică cere ca din contextul materialului jurnalistic să reiasă clar pentru destinatarul informației că se reproduce o informație preluată. Din alin. 4 reiese că, chiar dacă informația este preluată, însă din contextul materialului jurnalistic se poate conchide că instituția mass-media a subscris declarațiilor terțului, garanțiile din alin. 1 și alin. 2 nu se vor aplica. Subscrierea poate avea diferite forme. Acesta este cazul în care instituția mass-media nu indică în materialul său că a preluat informația sau, chiar dacă indică acest fapt, din comentariile sale reiese că ea este de acord cu răspânditorul inițial (a se vedea pentru mai multe detalii hot. CtEDO în cauza *Radio France ș.a. c. Franței*, 30 martie 2004).

Articolul 29. Compensarea prejudiciului moral

(1) Instanța de judecată va acorda o compensație de natură să aducă satisfacție persoanei lezate. La stabilirea cuantumului compensației pentru prejudiciul moral, acordată persoanei fizice, instanța de judecată va lua în considerație caracterul și gravitatea suferințelor fizice și psihice cauzate reclamantului, caracterul informației răspândite, gradul de răspîndire a informației, personalitatea reclamantului, reputația pîrîtului, gradul de vinovăție a pîrîtului, consecințele răspîndirii informației defăimătoare, starea materială a reclamantului și cea a pîrîtului, publicarea rectificării, dezmințirii sau acordarea dreptului la replică pînă la depunerea cererii de chemare în judecată și alte circumstanțe importante pentru examinarea cauzei.

(2) Se acordă compensație pentru prejudiciul moral cauzat persoanei publice doar în cazul în care persoana publică a fost defăimată cu rea-credință.

(3) Compensația pentru prejudiciul moral se acordă persoanei juridice doar dacă răspîndirea informației i-a periclitat managementul.

(4) Nu se acordă compensație pentru prejudiciul moral cauzat prin defăimarea persoanei juridice care nu mai are denumirea avută la momentul defăimării.

(5) Compensarea prejudiciilor morale cauzate de mass-media prin răspîndirea unor informații de interes public care s-au dovedit a fi false sau fără un substrat factologic suficient se efectuează doar în cazul în care mass-media a acționat cu rea-credință sau cu încălcarea altor obligații profesionale.

Compensarea prejudiciului moral în cazul defăimării este reglementat de art. 29 al Legii și de art. 16 alin. 8, art. 1422 și art. 1423 din Codul civil. Codul civil, în art. 1422, stipulează că repararea prejudiciului moral reprezintă reparația în echivalent bănesc a „suferințelor psihice sau fizice”. Prin urmare, prejudiciul moral urmărește scopul de a repara, și nu de a sancționa.

În cazul defăimării, suferințele fizice și psihice pot reprezenta emoțiile negative generate de orice stare neplăcută în aspect psihologic, cum ar fi: tulburarea bunăstării psihice, a echilibrului sufletesc, umilința, iritarea, furia, rușinea, disperarea, starea de disconfort etc. Acordarea prejudiciului moral este în special importantă în cazul lezării drepturilor nepatrimoniale, pentru că aici de fapt nu există un alt echivalent, similar celui pe care-l putem obține când se lezează un drept patrimonial.

Într-un proces de defăimare reclamantului îi revine să dovedească existența și cuantumul prejudiciului moral (a se vedea art. 24 alin. 1 lit. e) al Legii). Totuși, trebuie să luăm în considerație că aceste suferințe și tulburări se produc în sufletul omului și sunt greu de docu-

mentat și cuantificat. Este rezonabil de a accepta că, dacă s-a dovedit caracterul defăimător, s-a cauzat și un prejudiciu moral. Pare imposibil a cuantifica exact prejudiciul moral. Totuși, instanța de judecată, bazându-se pe particularitățile specifice ale fiecărei acțiuni, în baza criteriilor fixate de lege, poate stabili mărimea compensației. Oricum, cuantificarea este la discreția totală a judecătorului. Totuși, mărimea compensației trebuie să fie de natură să aducă o satisfacție persoanei vătămate și să fie rațională și echitabilă. În cauza *Avram ș.a. c. Moldovei* (hot. 5 iulie 2011) CtEDO a constatat că mărimea daunelor morale acordate de judecătorii naționali pentru defăimare a fost insuficientă. În cazul existenței în momentul hotărârii a unui dubiu rezonabil cu privire la quantumul prejudiciului moral, se va acorda o compensație în mărime de 1 leu (art. 25 alin. 4 al Legii).

Compensația morală va viza doar suferințele fizice și psihice cauzate reclamantului, nu și membrilor familiei lui, deși suferințele lui pot fi intensificate de suferințele apropiaților săi.

1. Art. 16 alin. 8 din Codul civil prevede 8 criterii în baza cărora judecătorul va stabili quantumul compensațiilor morale acordate. Această listă nu este exhaustivă. Art. 29 alin. 1 al Legii indică alte trei criterii și nu exclude că și alte criterii ar putea fi luate în considerație.

Caracterul și gravitatea suferințelor fizice și psihice sunt esențiale pentru a stabili mărimea compensației morale. Astfel, reclamantul are sarcina să dovedească ce suferințe a îndurat și cât de intense au fost acestea. Deși aceste fapte nu pot fi cuantificate exact, judecătorul va lua în calcul și celelalte elemente indicate în art. 29 alin. 1 pentru stabilirea cu exactitate a caracterului și gravității suferințelor fizice și psihice.

Instanța va lua în calcul caracterul informației răspândite, adică cât de ofensatoare poate fi aceasta. Un alt element care urmează a fi luat în calcul este gradul de răspândire a informației. Cu cât este mai mare cu atât mai puternică este prezumția că reputația profesională și onoarea persoanei au fost afectate mai tare. Aceeași informație răspândită în privința unei persoane cu o reputație bună ar putea cauza mai multe daune decât în raport cu o persoană cu o reputație mai puțin bună, fiind importantă în acest sens reputația reclamantului. Reputația pârâtului este o chestiune care trebuie să fie luată în calcul. Astfel, defăimarea printr-un mijloc de informare în masă cu o reputație de sursă credibilă ar putea cauza daune mai mari decât aceeași defăimare în presa de bulevard. Pe de altă parte, defăimarea poate lipsi atunci când răspândirea informației false se produce în fața unui auditoriu redus, care cunoaște foarte bine starea adevărată a lucrurilor. Instanța va lua în calcul și cât de serioase au fost omisiunile pârâtului. Negarea cu desăvârșire a eticii jurnalistice ar trebui să fie un criteriu de natură să sporească prejudiciul moral. În cazul în care defăimarea a avut consecințe sesizabile, cum ar fi îmbolnăvirea persoanei, acestea de asemenea ar putea spori quantumul compensației morale. Totuși, în acest caz, reclamantul va trebui să dovedească legătura causală dintre defăimare și consecință. Starea materială a reclamantului este, de asemenea, importantă. Astfel, suferințele ar putea fi evaluate diferit în privința unei persoane înstărite și în privința unei persoane sărace. Totuși, la cuantificarea prejudiciului urmează a fi luată în calcul starea materială a pârâtului, punerea în incapacitate de plată a ultimului fiind nedorită. Repararea prejudiciului reclamantului prin mijloace nemateriale (dezmințire, replică) până la adresarea în instanța de judecată va constitui un element care ar putea justifica scăderea quantumul prejudiciul inițial identificat. Instanța ar putea lua în calcul și alte criterii, cum ar fi refuzul de a publica dezmințirea invocând art. 26 alin. 4 al Legii, tergiversarea de către pârât a examinării cauzei, fie răspândirea repetată după depunerea cererii prealabile a informațiilor defăimătoare cu scopul de a descuraja reclamantul.

2. Potrivit alin. 2, pârâtul poate fi obligat să compenseze unei persoane publice prejudiciul moral doar dacă a defăimat cu rea-credință. Prin urmare, alin. 2 se aplică doar dacă: a) este vorba de defăimarea unei persoane publice; b) defăimarea este făcută cu rea-credință, când pârâtul cunoștea în momentul răspândirii că difuzează informații false și a transmis informația cu intenție. Faptul că pârâtul este sau nu o instituție mass-media este irelevant în acest sens.

3. Deși persoanele juridice nu pot avea „suferințe fizice și psihice”, ele pot pretinde daune morale, însă, după cum prevede alin. 3, doar dacă răspândirea informației le-a periclitat managementul. Spre deosebire de persoana fizică, afectarea reputației profesionale a persoanei juridice se resimte în scăderea venitului, ceea ce reprezintă prejudiciu material. Totuși, ca urmare a răspândirii unei informații false, managementul companiei s-ar putea pomeni într-o stare de incertitudine în ceea ce privește luarea deciziilor sau planificarea activității companiei, ar putea fi cauzate probleme în conducerea companiei, precum și anxietate membrilor din conducerea companiei, repercusiuni care nu pot fi cuantificate exact și raportate drept prejudiciu material. Aceste aspecte urmează a fi compensate prin prejudiciul moral. Pentru mai multe detalii despre daunele morale cauzate persoanei juridice a se vedea hotărârea CtEDO în cauza *Comingersoll S.A. c. Portugaliei* (din 6 aprilie 2000).

4. Dauna morală adusă persoanei juridice este strâns legată de reputația sa profesională. Elementul esențial pentru identificarea reputației profesionale a persoanei juridice este denumirea ei. Din acest motiv, alin. 4 prevede că „nu se acordă compensație pentru prejudiciul moral cauzat prin defăimarea persoanei juridice care nu mai are denumirea avută la momentul defăimării”. În mod similar, nu este posibilă acordarea daunelor morale succesorului persoanei defăimate (a se vedea art. 20 alin.1 lit. b) al Legii).

5. Potrivit alin. 5, compensarea prejudiciilor morale cauzate de mass-media prin răspândirea unor informații de interes public care s-au dovedit a fi false sau fără un substrat factologic suficient se efectuează doar în cazul în care mass-media a acționat cu rea-credință sau cu încălcarea altor obligații profesionale. Spre deosebire de alin. 2, care se referă la reclamant, alin. 5 se referă la pârât. El este aplicabil doar mass-media, doar dacă informația răspândită este de interes public și doar dacă se va stabili că pârâtul a acționat cu rea-credință sau cu încălcarea altor obligații profesionale. Obligațiile profesionale ale jurnalistului sunt stabilite de Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova, semnat în redacție nouă la 7 iunie 2011. Rea-credința se manifestă prin intenția de a defăima, adică pârâtul cunoștea că răspândește informații false și a făcut-o cu intenție.

Atât acordarea compensației, cât și refuzul integral sau parțial de a recupera prejudiciul moral trebuie să fie motivate în hotărâre.

CtEDO a subliniat că mărimea excesivă a compensației morale acordate pentru defăimare poate constitui ea însăși o problemă, chiar dacă defăimarea a avut loc. Instanțele trebuie să fie extrem de atente atunci când examinează conduita profesională a jurnaliștilor, or, sancțiunile exagerate ar putea să-i împiedice să-și îndeplinească funcția de informare a publicului. Instanțele judecătorești trebuie să țină cont de impactul probabil al hotărârilor lor nu doar asupra unor situații individuale, dar și asupra mass-media în general. La stabilirea compensației trebuie să se țină cont și de salariul minim pe țară, și de salariul pârâtului. În hotărârea *Kasabova c. Bulgariei* (19 aprilie 2011) o compensație morală, ce echivala cu 70 de salarii minime lunare pe țară și 35 de salarii lunare ale persoanei ce urma să le achite, a fost considerată excesivă și disproporționată în comparație cu prejudiciul cauzat reputației, precum și având un efect de descurajare asupra altor jurnaliști care ar dori să informeze despre chestiuni de interes public (în cazul de față, despre corupție).

Secțiunea a 2-a

Procedura de examinare a cauzelor cu privire la apărarea vieții private și de familie

Prezenta secțiune se referă la examinarea acțiunilor civile privind ingerința în viața privată și de familie prin răspândirea informațiilor cu caracter personal sau colectarea acestora cu scopul răspândirii. Sintagma „informație despre viața privată și de familie” este definită în art. 2 al Legii.

Spre deosebire de defăimare, când reclamantul se bazează pe falsitatea informațiilor răspândite, în cazul informațiilor despre viața privată și de familie acestea sunt adevărate, însă reclamantul consideră că respectul vieții sale private și de familie depășește interesul public de a cunoaște aceste informații. Prin urmare, obiectul probațiunii este diferit. Din acest motiv, procedura de examinare a pricinilor civile privind apărarea vieții private și de familie a fost pusă într-o secțiune distinctă. Cealaltă legislație nu prevede modul de apărare a vieții private și de familie în procedura civilă.

Acest capitol nu se referă la modul de examinare a procedurilor penale sau contravenționale care vizează încălcarea vieții private și de familie, cum ar fi cele menționate în art. 177 din Codul penal.

Având în vedere că persoanele juridice nu pot avea „viață privată și de familie”, ele nu pot fi reclamanți în astfel de cauze.

Articolul 30.

Procedura de examinare a cauzelor cu privire la apărarea vieții private și de familie

Cauzele cu privire la apărarea vieții private și de familie se examinează în ordinea și termenele stabilite în secțiunea 1, cu excepțiile specificate în prezenta secțiune.

Cauzele civile privind apărarea vieții private și de familie sunt examinate potrivit regulilor stabilite în secțiunea 1 a Capitolului 2, inclusiv procedura prealabilă, taxa de stat, asigurarea acțiunii, exonerarea responsabilității mass-media etc., cu excepțiile prevăzute de această secțiune. În această secțiune se menționează ce fel de redresare nepecuniară poate solicita reclamantul, ce trebuie să conțină cererea de chemare în judecată, care este obiectul probațiunii.

Spre deosebire de defăimare, cauzele privind apărarea vieții private și de familie nu pot fi intentate în situațiile menționate în art. 14 alin. 2 și nici examinate în procedura constatării faptelor care au valoare juridică, deoarece în cauzele privind apărarea vieții private și de familie nu se dorește constatarea oficială a unor fapte neadevărate și nici readucerea acestor chestiuni în vizorul publicului. Atât timp cât nu există un pârât, aceste acțiuni își pierd sensul.

Articolul 31.

Cererea prealabilă

În cererea prealabilă persoana lezată va indica informația care îi lezează dreptul la respectul vieții private și de familie și circumstanțele care demonstrează încălcarea acestui drept, solicitând exprimarea scuzelor și, după caz, compensarea prejudiciilor cauzate.

Modul de depunere și examinare a cererii prelabile privind apărarea vieții private și de familie este cel prevăzut de art. art. 15 și 16 ale Legii. Totuși, conținutul cererii prelabile va fi diferit, pentru a răspunde chestiunilor care trebuie examinate în instanța de judecată (a se vedea art. 32 al Legii). Cererea prelabilă se va limita la obiectul probațiunii în astfel de cauze - lipsa interesului public suficient pentru a răspândi informația.

Prin cererea prelabilă pot fi solicitate exprimarea scuzelor, nu și dezmințirea, dreptul la replică sau rectificarea. Dezmințirea sau rectificarea nu pot fi solicitate deoarece este vorba de informații care corespund realității. Dreptul la replică de asemenea nu poate fi acordat, deoarece el este illogic în contextul intenției persoanei vizate - de a nu dezvălui aceste informații. Replica doar ar spori atenția asupra informației vizate.

Persoana lezată poate solicita și repararea prejudiciului material și moral cauzat prin răspândirea informației despre viața privată și de familie. La stabilirea cuantumului prejudiciului moral vor fi luate în calcul majoritatea elementelor enumerate în art. 29 alin. 1 al Legii.

Articolul 32.

Forma și conținutul cererii de chemare în judecată

(1) În cererea de chemare în judecată reclamantul va indica:

- a) informația care îi lezează dreptul la respectul vieții private și de familie;
- b) dacă informația îl vizează;
- c) dacă informația a fost răspândită de pîrît;
- d) dacă este sau nu este persoană publică;
- e) dacă informația se referă la o chestiune de interes public;
- f) circumstanțele care demonstrează încălcarea dreptului la respectul vieții private și de familie;
- g) mărimea prejudiciului cauzat.

(2) Pentru cererea de chemare în judecată cu privire la apărarea vieții private și de familie se achită o taxă de stat în mărimea stabilită la art. 19.

1. Chestiunile importante care urmează a fi examinate de judecător sunt indicate în alin. 1. Ca și cererea prelabilă, cererea de chemare în judecată trebuie să indice exact care informație îi lezează dreptul la respectul vieții private și de familie. Îi revine reclamantului să demonstreze că informația îl vizează și că anume pârâtul a răspândit-o. Cererea de chemare în judecată poate viza și o informație care încă nu a fost răspândită, însă în privința căreia există date că va fi în curând răspândită de către pârât. În acest caz, după depunerea cererii prelabile, reclamantul poate solicita, drept măsură de asigurare a acțiunii, măsurile indicate în art. 22 alin. 3 lit. a) sau b) al Legii. Având în vedere prezumția din art. 25 alin. 1 al Legii, dacă pretinde altfel, reclamantul ar trebui să aducă probe că el nu este persoană publică. De asemenea, având în vedere prezumția din art. 25 alin. 2, reclamantul trebuie să aducă argumente dacă există un interes public și de ce interesul public nu este suficient pentru a răspândi informația. Dacă solicită daune morale, reclamantul trebuie să indice suma pretinsă. Având în vedere prezumția din art. 25 alin. 4, simpla indicare a sumei va fi insuficientă pentru admiterea integrală a acțiunii. Suma solicitată urmează a fi justificată prin prisma elementelor din art. 29 alin. 1.

2. Pentru examinarea cererii de chemare în judecată urmează a fi plătită o taxă de stat. Aceasta este de 5 unități convenționale pentru solicitarea exprimării scuzelor, iar pentru repararea prejudiciilor de 3% din mărimea pretențiilor de ordin moral și material avute.

Articolul 33.

Examinarea cererii cu privire la apărarea vieții private și de familie

(1) La examinarea cererii de chemare în judecată cu privire la apărarea vieții private și de familie, instanța de judecată va stabili dacă interesul public de a cunoaște această informație depășește interesul persoanei vizate de a nu răspândi informația.

(2) Dacă se constată că cererea de chemare în judecată este întemeiată, la cererea reclamantului, instanța de judecată, prin hotărâre judecătorească, obligă pârâtul să își ceară scuze și, după caz, să compenseze prejudiciile cauzate.

1. Alin. 1 definește obiectul probațiunii în cauzele privind apărarea vieții private și de familie. Sintagma „interesul public” este definită în art. 2 al Legii. Stabilind dacă este vorba de un interes public, instanța va lua în calcul interesul firesc al societății sau al unei părți a acesteia, având în vedere sistemul de valori dintr-o societate democratică. Dacă interesul public nu a fost stabilit, ingerința nu poate fi justificată.

Existența interesului public nu justifică automat orice ingerință în viața privată sau de familie. Instanța de judecată trebuie să pună pe cântar toate argumentele pro și contra restrângerii libertății de exprimare. Astfel, instanța va stabili care este interesul public de a răspândi această informație, putea oare acesta fi satisfăcut într-un alt mod, au fost oare întreprinse măsuri pentru a nu răspândi date cu caracter personal care nu erau strict necesare pentru a satisface interesul public, este oare reclamantul persoană publică, a fost oare încălcată prezumția nevinovăției etc. În cazul existenței unui dubiu rezonabil în momentul adoptării hotărârii, se va aplica prezumția interesului public (a se vedea art. 25 alin. 2).

2. Dacă cererea de chemare în judecată este admisă și reclamantul solicită acest lucru, pârâtul urmează a fi obligat să-și ceară scuze. Textul scuzelor urmează a fi prezentat de reclamant. Dacă acesta depășește informația răspândită nejustificat sau este expusă în termeni indecenți sau ofensatori, instanța va redacta textul acestora și îl va indica în dispozitivul hotărârii. Scuzele nu pot fi dispuse de către instanța de judecată din oficiu.

Dacă reclamantul solicită repararea prejudiciului moral și instanța de judecată consideră că acest fapt este justificat, ea îl va acorda. Mărimea prejudiciului moral în acest caz va compensa suferințele cauzate prin discrepanța stabilită prin hotărâre dintre dreptul la respectul vieții private și interesul publicului de a cunoaște informația.

Capitolul III

DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Articolul 34.

(1) Prezenta lege intră în vigoare după 3 luni de la data publicării.

(2) Cauzele aflate pe rol în instanța de judecată la data intrării în vigoare a prezentei legi se vor examina conform procedurii stabilite prin prezenta lege, cu excepția art. 15-18 și a art. 31-33.

(3) Persoana care nu a sesizat instanța de judecată pînă la intrarea în vigoare a prezentei legi poate înainta o acțiune în judecată în ordinea prevăzută de prezenta lege. Termenul de prescripție curge din ziua intrării în vigoare a prezentei legi.

(4) Actele legislative și alte acte normative în vigoare ce reglementează raporturi conexe se vor aplica în măsura în care nu contravin prezentei legi.

(5) Guvernul, în termen de 6 luni de la data publicării:

a) va elabora și va prezenta Parlamentului propuneri privind aducerea legislației în vigoare în concordanță cu prezenta lege;

b) va aduce actele sale normative în concordanță cu prezenta lege.

1. Legea a fost adoptată la 23 aprilie 2010. Ea a fost publicată în Monitorul Oficial la 9 iulie 2010 și, după cum prevede alin. 1, a intrat în vigoare 3 luni mai târziu, adică pe 10 octombrie 2010.

2. Alin. 2 se referă la modul de examinare a cauzelor aflate pe rol la 10 octombrie 2010. Deși Legea a intrat în vigoare la acea dată, reclamanții care pînă la acea dată au depus cererea de chemare în judecată nu puteau fi obligați să urmeze procedura prejudiciară. Alin. 2 a clarificat acest lucru.

3. Prin art. 15 alin. 2 a fost prevăzut un termen de prescripție pentru intentarea procedurii prejudiciare. Un astfel de termen nu exista anterior. Alin. 3 a avut scopul de a soluționa situația persoanelor care se considerau defăimate prin informații răspândite pînă la 10 octombrie 2010. Alin. 3 a acordat acestor persoane 20 de zile pentru intentarea procedurii prejudiciare.

4. Alin. 4 prevede regula potrivit căreia nu vor fi aplicate (cad în desuetudine) actele normative în vigoare ce reglementează raporturi conexe și contravin prevederilor Legii. Este vorba, *inter alia*, de art. 27 al Legii presei, care contravine art. 28 al Legii, sau art. 16 alin. 2 al Codului civil, care contravine art. art. 24 și 25 ale Legii.

5. Alin. 5 a pus în sarcina Guvernului să racordeze sau să propună Parlamentului racordarea, în termen de 6 luni, a legislației existente în momentul intrării în vigoare a Legii la prevederile Legii. Deși Legea impune modificarea mai multor acte normative și deși termenul prevăzut a expirat, legislația nu a fost încă racordată. Spre exemplu, nu a fost criminalizată cenzura și împiedicarea ilegală intenționată a activității mass-media.

